Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вІашагІкхета!

Серло

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГІАЛГІАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадуьл 1923 шера дениз ● ШИНАРА, 18 ДЕКАБРЬ, 1979 ШУ. ● № 151 (6126). ● Мах 2 кепиг.

ВАЙ ЕРРИГА КОТАЛОНАШ ДУХЬЮВЛА КЕРТТЕРА ХЬАСТ — ЙОХАРГІОАЦАЧА ПАРТЕИ ХАЛКЪЕИ ЦХЬОАГІОНАХ, ЛЕНИНА ДЕШАШЦА АЬЛЧА, КЪАХЬЕГАЧА ДУККХА А ДУКХАГІА ДОЛЧА АДАМАШТА ГАРГАВАХА, БЕЛГГАЛАРЧА ДАЬКЪЕ ЦАРЕХ ДІАЭ, РЕВОЛЮЦИОННИ ХЬИНАРАХ ДИЗА НИЗАШ ЛОАРХІАМЕГІАРЧА АРГІАНАРЧА ДЕКХАРАШТА ТІА А ДЕРЗАДЕШ, ЦАР ХЬИНАР, ТУРПАЛАЛ, ЭНТУЗИАЗМ АЙЕ КОММУНИСТАШТА ХАРАХ ЛАТТ. ИШТТА ЛЕНИНСКИ ХЬИСАПЕ ЧАКХДАЬХАР ГІУЛАКХАШ ПАРТЕ МОАСТАГІАЛ ДОЛЧА КАПИТАЛИСТИЧЕСКИ ГОМА ЮКЪЕ ХИННАЧА ЦХЬАН МЕХКА СОЦИАЛИЗМ ХЬАЛГЪЕЧЕИ ЛОРАЕЧЕИ ХАНА. ИШТТА ЧАКХДАЬХАР ЦО ГІУЛАКХАШ ДУНЕН ТІА ЭГГАРА ХЬАЛХАРА ДЕГІАЕНАЧА СОЦИАЛИЗМА ОБЩЕСТВО ХЬАЛГЪЕЧА ХАНА А. ИШТТА ЧАКХДОАХАРГДА ЦО ГІУЛАКХАШ ДІАХО ЙОДАЧА ХАНА А.

(«В. И. Ленин ваь 110 шу дизара хьакъехьарча» КПСС ЦК соцам тІара).

Владимир Ильич Ленин ваь 110 шу дизара хьакъехьара

К П С С Ц К С О Ц А М

Гаргацхоачаш латт Владимир Ильич Ленина ваь 110 шу дуза ди. Іилмаи уйлан корта а бокъонца вола халкъа баьчча а, чІоагІагІа вола революционер. Коммунистически партии дунен тІа эггара хьалхара социалистически пачхахьалкхен хьалхар хиннача Ленина цхьй деррига сийрда, турпала вахар сийлахь-доккхачеи баккъалларчеи гІуланха — пролетариатан Іазапе мел доахнача адамаштеи социальни кортамукъале яккхар духьа, къахьегама наьха яраз баьхан долаш лоаттабьеча къовсама хетадаьд.

Классови къовсама дунен арене ваьнача. Марксеи Энгельсеи гІулакх тешшамеи лоарзагІа ца воалаши хьадехар хиларах тарра, Ленина массе оагІорахьара дегІабоалабаьб цар революционни хьехам. Шийл дикагІа кхьы цхьаькха воацаш волча хургдар Іилман хьисапагІа гаьнара гуш хиннача, лелача гІулакхийи хІамайи эггара кІоаргагІча маІана духтІавоалаш хиннача, кердача исторически хьалий анализ еча хана диалектико-материалистически метод творчески юкъе а кхувлаш, цо къаьстта лоархІамеча положенешца дІаьхий даьд марксизма деррига церттера довкъош, из дегІайоалаяра даьгъе керда этап хьайниллай.

Мах баь ца валлал дика деррига мехкий революционерий идейно-теоретически методологически тера а хинна дІаттаб империализмах, социалистически революцехи пролетариата диктатурахи, партех, демократи социализми бахьан долаш лоаттабеча къовсамерча пролетариата классови цхьоагІонхоех, социальни къамани кортамукъален айхха бувзам хиларах, хІаьта ишта тайптайпара общественни строеш йола пачхахьалкхенаш маттаре яхара принципех бола ленински хьехам. Боккхача лоархІаме а социалистически Дай-мохк лорабарах йола ленински идеш. Ленина теоретически творчества корта а хинна дІаттад цо хьаккелла социализми коммунизми хьалъяра наькъех дола Іилма.

Генеральни теоретик, дунен пролетариата вокхагІволла стратеги тактики хиннача Ленина ше ма ярра карасрзаль хиннай революционни къовсама кулгалдара искусство коммунистически кхолламаш делтен.

Историе чухь эггара хьалхара котален социалистически революци кийчъярахи цунна керте оттарахи, Іилман социализма теори дуккхачи адамий шеррата практикаца юкъарах дола сийлахь-доккха гІулакх яхьчад Ленина, большевикий партеца.

Дуне социально кердадаккхара символ, вай замаи революционни байрах а хинна дІаьттай ленинизм миллионаш болча Іазапе боахкабераштен боацабераштеи, беррнгача къахьегамхошта. Ленина цІераца, цун хьехамца кийгача къахьегамхошта. Ленина цІераца, цун хьехамца кигача XX-ча бІаьшерепера еррига йоккхий мел йола лаенна я XX-ча бІаьшерепера еррига йоккхий мел йола событеш. Марксизм я а яц, хила йиш а яц Ленина из дегІайоалаяра юкъе дихьа кердадараш доацаш. **Ленинизм — из я хІанзарча замалахьа марксизм, бІарча, хаддаза дегІаухаш бола дунен халкъашта юкъерча болхлой классе болам.**

ЦІашка я боаргбоаца ленинизма лоархІам сених латт аьлча, из латт, болхлой класса, беррнгача къахьегамхой хьашташ, деррнгдунен социальни прогресса эшараш цо кІоарген ма дарреи хьахьокхаш. хІанзарча хана эггара кІоргген ма дарреи хьахьокхаш. хІанзарча хана эггара сагоагІа, лоархІамегІа долча хаттарашта дала нийса жоп лаха йиш хулийташ, къоастае ха хьатІаотта проблемаш майрра, творчески къестае Іомавеш, общество дегІаахара перспективаш Іилман хьисапагІа кхетанйташ хиларах. Ленина Іалльмате бІаьхи идейн тІехьале, цун хьехама революционно-критически маІан, марксизма овлангарапринципаш оппортунистически хардонех лорадра деррагІеи чІоагІеи ниъ лелабар, цун деррига вахар хІанзарча дунен халкъашта юкъерча коммунистически болхлой, къамий-кортамукъален болама бола лакъаргбоаца революционни уйлен революционни гІулакхаши дукдуьла хьаст ба.

Ленина карагІдаьнна Іалльмате доккха исторически хІама да керда тайпа пролетарски парти — Іилман теорен революционни практикан хадаргбоаца бувзам лийна а баь хьоттабаьр, социалистически революци чакхьяккхаран керда общество хьалъяран дог урааттадьрш бІачча а хинна дІаттари цо хьаяр.

Ленина хьахьекхача наькъагІа хьаденача советски халкъо Коммунистически парте кулгалца толаме чакхьяьккхар мехка социалистически индустриализаци, юрта боахама коллективизаци, культурни революци. Къамий дош нийсхоца къовстадара образец елар деррнгача дуненна. Лоацача хана низ бола социалистически держава а хинна дІаттар вай Даьхе. Октябра карагІдаьнарш лорадир советски наха чурча контрреволюцеи интервенцеи къовсам а лоаттабеш. Революционни уйла дег чу йоссаеш чІоагІа валиен йир деррнгача адамий кхелашта Сийлахь-боккхача Дай-мехка тІема шерашка фашизм эша а яьсоветски халкъо яьккхача котало.

КПСС-ои советски халкъои ленински идеш кхоачашъяр духьа чакхдаьхача гІулакхий деррнгдунен-исторически итог хилар кердача строя кхолламаш ду низаш, цун бокъонца гумалши дола маІан тІехь-тІехьа дукхагІа дьаделлаш йола дегІаена социалистически общество хьалъярах.

Вай еррига коталонаш дукъювла керттера хьаст — йохаргІоаца партеи халкъеи цхьоагІонах. Ленина дешаца аьлча, къахьегача дукха а дукхагІа долча адамашта гаргадаха, белггаларча даькъе царех дІаэ, революционни хьинарах диза низаш лоархІамегІарча аргІанарча декхарашта тІа а дерзадеш, цар хьинар, турпалал, энтузиазм айе коммунисташта харах латт. Ишта ленински хьисапе чакхдаьхар гІулакхаш парте моастагІал долча капиталистически гома юкъе хиннача цхьан мехка социализм хьалъечеи лораечеи хана. Ишта чакхдаьхар цо гІулакхаш дунен тІа эггара хьалхара дегІаенача социализма общество хьалъеча хана а. Ишта чакхдоахаргда цо гІулакхаш дІахо йодача хана а.

ХІанзарча дунен сибат овлашгара денз хийцача историеланно, кІоаргача эргалоша керд-керда тешалаш кхуьлленински идеш бакъ хилари юхатохалургбоаца низ боваш хилари хьахьокхаш.

Ленинизма байрахха кІал котайнняй социалистически революцеш Европа, Азе, Латински Америка цхьадолча мехкашка. Марксизма-ленинизма, социалистически интернационализма ларда тІа кхотаенна дунен социалистически содружество социальни прогресса керте латт, эггара динамичнегІа бола экономически политически низ халкъа машарен кхерамалени чІоагІале а хинна дІаттай. Вахаре бакьдаьд социализм хьалъяра формаши методаши тайп-тайпарча мехкашка социализм хьахиларех дегІаахареи юкъарча закономерностий ларда тІа дуккхача тайпара йолга Ленина хьалхагІе а гуш хиннар.

Социалистически содружестве хІара мохк тоалулга айхха дувзадейна да цар идейно-политически цхьоагІо чІоагІъяларца, политикера, экономикера, социальни вахарера цар дерхІараш тІа-тІа дукхагІа цхьатара хулаш хиларца, деррига доакъошка берките. Цхьатаррарча боккъонегІа цхьана леладу гІулакхаш дегІаахарца. Цу тайпара цхьана леладу гІулакхаш хьахьокхаш доли масал — интернациональни солидарноста ленински принципий ларда тІа вІашагІъехкача Варшавски Договора организацен вІаши Экономически новкъостал дера Советея довзоцашка вежарашка долча мехкаша цхьана чакхдоаха гІулакхаш.

ХІанзарча хана эггара вингельствІа бола политически низ а хинна дІаттаб юхдаваца Ленин хьалха лаьтта дунен халкъашта юкъера коммунистически болам. Ленина кийчъяь идейно-теоретически, политически, организационни принципаш тахан а тІехьа болхлой класса революционни партей гІулакхашта ларде яа, къовсам лоттабен коталонаш яхен новкъостал деш я.

КПСС-о лакха айбь хьу пролетарски интернационализми ленински байрах, къовсам лоаттабу дунен халкъашта юкъера коммунистически болхлойи болам кхотабара тІехьа, деррнгача антиимпериалистически машар безачеи низаца шоай гІулакхаш цхьоагІонца чакхдахара тІехьа.

Буржуазни общества вахара массе сфере хьагуш йола капитализма юкъара кризис кІоаргъеннача хьалашка хаддаза кхоккалу империалистически монополеша шоай хьаштдир дара духьалара болхлой класса, къахьегамхой къовсам. Производства общественни хьисапан хьа мел даьр шоашта чуккухьача частно-капиталистически формапеи юкъера машар хургбоаца вІашдуххьале, ира социальни довнаш, балхазлон инфляции хаддаза лакхъалар, политически духовнии кризис — цу деррнгача хІамаша бокъонна бакъду кхоаве йоаяча империализма — капиталистически общества тІеххьарча стаде — баь ленински мах нийса хилар.

Ленина идеша, Сийлахь-боккхача Октябрь юкъарчал доацаш воздействи ярах. дог урауттадеш долча дунен социализм дегІаахара масало алиии ярах гІоръяьнна кхосоциализм дегІахара масало алиии ярах гІоръяьнна котолоаш яьхай къамий-кортамукъален боламо. Дуккхача къоача пачхахьалкхенашна, шоаш тІехьайнсар дІадаккха, экономически кхычарех гийша хІама доацаш хила, нийсхо йоля общество хьалъе а гІертош, марксизмах ленинизмах, реальни социализма опытах пайда эц шоашта.

Общественни вахара процессий кІоаргга анализ а еш, КПСС-о, вежарашка йолча партеша творчески дегІаккхувл марксизм-ленинизм. Уих тІеххьарча шерашка марксизма-ленинизма гаклана юкъебенаб керда общественно-экономически формаци хьахилара закономерностех вайна хиетарашт дика дІаьхий даьчен нийсдаьчи дегІаенача социализмах, коммунизм хьалъяра наькъех бола хьехам.

Іалльмате боккха теоретически политически лоархІам болаш я дегІаена социализм хьалъеча юкъагІа болхлой класса парти цунца цхьана деррнгача халкъа авангард, парти а хиле дІаотташ хиларах, пролетариата диктатура йолча пачхахьалкхенах деррнгача халкъа пачхахьалкхе хулаш хиларах йола выволаш наьха керда исторически общность хиларах тарра советски халкъах йола положени. Революционни теорена юкъедиьа тІехдаьнна доккха дакъа да КПСС XXIII, XXIV, XXV съездий решенеш, парте программни документаш, новкъоста Л. И. Брежнева, парте кхыча кулгалхой балхаш.

КІоаргга марксистско-ленински анализ ира ларда тІа парте кийчъяьй дегІаенача социализмана эшарошна хьежа йола, керттера лерхІар халкъа вахара материальни культурни боарам хаддаза ийбелга а долаш йола экономически стратеги. Цо хьаоттаьй Іилма-технически революцена карагІдаьннараш боахама социалистически системе совленашца дувзаца дарг ца хиларах йола положени, хьадийолад коммунизма материально-технически бали хьаяра, интенсивни методегІа боахам лелабара довзаре, производства эффективности балха дикали лакхъяра наькъаш.

Ленински кооперативни план идеш творчески дегІа а кхувлаш, КПСС-о вІаштІехьа а баьккха, деррагІа чакхбоах юртбоахама производство социалистически юрта боахаме хІамаш кхоллаш дола низаш сихха дегІаккхувлареи производственни отношенеш даим эргайоахаш тоаярен ларда тІа хаддаза лакхлуга. цунна дукхагІа специализаци концентраци елга, лаьтта леладореи хьайбай боахам лелабареи культура лакхъелга Іалашдеш бола никъ.

Экономически стратегеца вихха бувзам а болаш белгалдаьд советски общество хьалхе болхлой классега а йолаш, городаи юртаи юкъера, кертацеи маьженашцеи хьегача къина юкъера оидда башхалонаш, кІезиг-кІезига йоехаш теттара дІа а йоахаргйолаш, дІахо дукхагІа цхьан тайпара хилийтара, мехка деррига къамашта народностати тІехь-тІехьа дукхагІа вІаши гаргга кхувлара, цар вежарашха дола доттагІалли цхьоагІон чІоагІъяра тІаерзаьча хІанзарча социальни политико лерхІарашт цуй декхарашт.

Толаме чакхйоахаш я социалистически демократи дІахо дегІаккхувлареи кІоаргъяреи Советски пачхахьалкхен дегІаенача социализма еррига политически система эргайоахаш тоаяра программа. СССР керда Конституци — дунен тІа эггара хьалхарча халкъа юкъарча пачхахьалкхен Керттера Закон — творчески марксизма-ленинизма тІехдаьнна боккхача лоархІаме документ, халкъа Іаьдалах йола ленински идеш дегІайоалахри бокъонца кхоачашъяри.

Социализм наьха инициатива, бокъонаш, паргІато Іотеіаеш йола общество салия хетийта гІерташ вай моастагІаша лелачуга юрта боацашагІа цхьаккха хІама даць. Дукха а дукхагІа долча адамий политически къахьегамен хьинар хаддаза лакхлуш хиларо, деррига общественни пачхахьалкхени гІулакхаш дувзачеи къестадечеи цар дакъа лоацаш хиларо бакъду «дийна, творчески социализм адамий шоай кхоллам ба» яха ленински вывод нийса хилар.

Партен халкъеи деррига гІулакхаш дегІаена социалистически общество дІахо чІоагІъяра, коммунизма материально-технически база хьаяра, общественни отношенеш эргайоахаш тоаяра, коммунистически идейноста уйланца граждана хьалхеебара тІадерзадаь да. Парте массе оагІорахьара организаторски политически болх бар, болхлой классо, колхоза ахархоша, халкъа интеллигенце хьанар ца кхоадеш къахьегар бахьан долаш уих тІеххьарча пхийтта шера коммунизм хьалъяра еррнгача участкашка дукха дІахьалхьашкахьа яхай вай Даьхе. ТІехдаьнна доккхий толамаш даьхад экономика, Іилма, культура дегІакхувлача. Хьаьвй дунен тІа йоккхагІйола доагора-энергетически комплекс. Дикка йоккхагІа хиннай промышленни продукце объем, юрта боахама материально-технически база. ЧІоагІеннаб мехка оборонни низ. Толаме кхоачашъеш я социальни программа, тоалу советски наьха хьал-торо. Бахача наьха реальни доходаш хІара сага сих лаьрхІача дукха совгІа-эшашагІа йоацаш шоаза дукхагІа хиннай, баха нах кхаь даькъа бийкъача ши дакъа гаргга бараш кердача квартирашка чухайшан чуІеча моттигий хьалаш тоадаьи ба.

Ленински васкеташ кхоачаш я деш, КПСС-о критически мах бу карагІдаьннарий, шийнизаш тІадерзалу сагоагІа йола проблемаш къоастаяра, майрра хьагучадоах кхоачамбоацараш, коммунисташ, къахьегамхой оардагІбоах дегІаенача социализма еррнгача торонех ма могга эффективнегІа пайда эцара, халкъа къахьегамна хьа мел кхеллача хІамаш хьурмат дара, бокъоеца дас санна уж леладара.

КПСС ЦК ноябрьски (1979 ш.) Пленума решенешка, цига новкъоста Л. И. Брежнева къамаьл деш белгалъяьй советски экономика дІахо айяра эггара лоархІамегІара проблемаш, производства эффективности балха дикали дикка айяра, халкъа хьал-торо тоаяра наькъаш.

Парте теркама юкъйоттиге латт бІарзагІа йола проблемаш: доагора-бийдала база, энергетика, металлурги, машиностроени, химически промышленность дегІайоалаяр, транспортера, капитальни гІишлош хьалъечара гІулакхаш наьха санна а тІехьа ца тетташ я тоадар, юрта боахамах чІоаггІа дегІаена экономика сектор яр, продовольстви, халкъа эша товараш дукхагІа хьадар. Шерра боаржабаь болх дІаболабаьб экономикана ю планировании доали, еррига боахама механизм эргаьякха тоаяра. Парте беррнгача партийни, пачхахьалкхен, общественни организацешкара, боахама органашкара хьадех дисциплиней порядоки дІахо чІоагІъелга, хІара денна тІатеІІа организаторски кхетамеи болх белга, гІулакх инициативни бехктоккхамеи леладелга, тІайца решенеш тешшаме кхоачашъелга.

Ший беррнгача балха тІа парте ког-гІортолга ю мехка низ болча Іилман потенциалах, даим йоахо ю халкъа образовани, общества духовни рузкъа лакхдалара, партелеи, халкъалеи ленински принципаш тІа дегІаухача дукхача къамий социалистически культура берккат алсамдаккхара. КПСС-о керттера уйла тІайохийт къахьегамхой коммунистически санхетам дегІабоалабара, идеологически, политико-кхетама болх тоабара, пропаганда Іилман боарам лакхбаро, из дикагІа кхетаергйолаши эффективнегІеи хилийтара, вахарцара цун бувзам чІоагІбара. Общества беррига членаш парте хьалкхебу марксизма-ленинизма, советски патриотизмаи пролетарски интернационализмаи, къахьегамцеи общественни доалахьенцеи коммунистически гІулакх хургдолча, политически фе а буржуазни идеологеца машар боацаш а хургболча уйлаца.

ЛоарзагІа ца йоахаш кхоачашъю партийни вахара нормаши партийни кулгалдара принципаши, деррагІа дегІаух партена чухьара демократи, критикеи самокритикеи, тІехь-тІехьа дукхагІа хьадех КПСС хІара членагара. Кхолламаш деча гІулакхий масштабаш йоккхагІеи декхараш чоалханегІеи ме хул, хІаьта санхетамеча исторически творчествана юкъе тІехь-тІехьа дукхагІа нах юкъе ме оз лоархІам хаддаза лакхлу Коммунистически парте — общества кулгалдечеи цунна лостам телачеи низа. КПСС-о, цун Центральни Комитето тешшаме лора а ю, еба а ю ленински революционни, боевой къахьегама традицеш.

Сийлахь воккхача Ленина иделшта тешаме хилар хьакьоккхаш да советски Союза Коммунистически парте дунен халкъашта юкъе леладу деррнга гІулакхаш. Ленина хьаоттаьй Іилманца баькъьан йола пролетарски, социалистически интернационализма, машаре дахара принципаш Советски Союзо араьларча политике чакхйоахаш я. КПСС-ои Советски пачхахьалкхено де йиш йолаш мел дола хІама хьалхагІа а даьд, хІама а ду социалистически мехкаш цхьоагІо йолаши кхотаденнея хилийтара, империализмана, неоколониализмана, расизмана духьала къовсам лоаттабеча халкъашта новкъостал дарам уж хьалланорви, машари дунен халкъашта юкъера кхерамзлеи чІоагІъяра, сихдаь хьадеш латта герлаш соцадараи герлаш дІадахараи.

КПСС-о хьаоттаьй машара Программа, деррагІа къовсам лоаттабу из чакхъяккхара тІехьа. Социалистически капиталистически пачхахьалкхенашта юкъе дукха договораш дарои цара юкъера вІаши гІоиле йолаш дола гІулакхаш дегІаккхувлареи. Европерча кхерамзленеи цхьана гІулакхаш леладареи йола Европа юкъара Совещани толаме чакхъяккхаро дунен халкъашта юкъера кхохкам чІоагІа кІаьдбарга кхоачадир гІулакх. Дуген тІара политически гІулакхаш дикка уназцІенача хьал тІа оттадарца гІо дулургда ОСВ-2 лха советско-американски Договор низ а бенна дІаоттара. Европера герлаши герлашцара низаши кІезигдара я машари кхерамзлеи бокъонца чІоагІъяра а йола реальни перспективаш хьеелл Варшавски Договора доакъошхой йолча пачхахьалкхений конструктивни предложенеша. Советски Союза кердача машара инициативаша.

СССР-о, социалистически мехкаша, дунен тІарча машар безача деррнгача низаша тІаьІертта къовсам лоаттабу кхохкам кІаьдбара гІулакх дунен халкъашта юкъерча отношенешка керттера тенденци а йолаш дисийтар духьа, политически кхохкам кІаьдбелга тІема кхохкам кІаьдбарца цхьана хилийтар духьа.

Дунен тІа хулаш латтача позитивни хувцамашта духьала увтт империалистически реакце дорха духьале. Кхохкам кІаьдбара гІулакха тІехь-тІехьа чІоагІагІа духьале ю милитаристски реакционни гІозарапа шоашта пайдана йолча оагІорахьа хувца гІерт низий соотношени, сихдаь хьиду герзаш, кхыча мехкий чурча гІулакхашта юкъе гІерта, халкъий кортамукъален болаш тоІаде лерхІ.

Юкъарчал доацаш империализмана гІо деш а хинна дІаттаб машареи социализмаи гІулакхаца моастагІал долаш йола великодержавни, гегемонистски политика лелаеш бола Китаи кулгалхой. Цу политика реакционни чулоацам хьагуча а боакхаш, маоизма идеологи практикеи Іилман социализмаца тарлург ца хилар дІа а хьокхаш, КПСС цунца цхьана даим пачхахьалкхенашта юкъера отношенеш тоаяра тІехьа. СССР-и КНР-еи бокъонца бола дика лоалахой санна лхараи царна юкъе вІаши гІойле йола гІулакхаш леладараи тІехьа я.

Теркам тІаозача марксизма-ленинизма идеш низо, реальни социализма авторитети кхиами лакхълларо классови моастагІчун дорха духьале хьалхьею. Буржуазеи цун идеологашеи, массе тайпарча оппортунисташеи ревизионисташеи чІоагІбу коммунизмана духьалара къовсам, марксизм-ленинизм юхамаччахьа хетийта, цун революционни маІан доаде, Іилман социализма теореи социалистически мехкашкм из чакхъяккхара практикапеи юкъера «вІашдухьаленаш» лаха гІерт. Марксизма-ленинизма хьехама деррнгдунен-исторически лоархІам, социализма толамаш дайде, социалистически вахара хьисап дош доацар да ала гІерт. Империализман цун гІоинчийи тийцача балхашта коммунисташа жоп лу шоай мутІараш интернационально кхотадарца, буржуазни идеологена ревизионизмана, догматизмана, национализмана духьала марксизма-ленинизма цІенал баьхаш долаш, из творчески дегІаккхувлар духьа деррагІа къовсам лоаттабарца.

Политически къахьегамеи хьинар чІоагІагІа айденнача хьалашка наькъаболх советски нах В. И. Ленин ваь 110 шу дизара. Москверчеи Ленинградерчеи производстве хьалхалаттарий инициативагІа патриотически болам баьржаб мехка хІараве ши-ший пхе шера заданеш 1980 ш. 22 апрелага кхоачашъяра тІехьа.

Парте Центральни Комитета, тешаме ленинец новкъост Л. И. Брежнев керте латтача ЦК Политбюрона гонахьа айхха кхотаденна долча советски халкъо дег тІара къоабал а бу, массава раьза волаш хьал а лоац КПСС генеральни никъ, цун чурен арахьарен политика. Тохкамах чакхъяьннача шийн авангарда кулгалца вай мохк ленински наькъагІа бІубенна бода коммунизмага.

КПСС Центральни Комитето сацам баьб Владимир Ильич Ленин ваь 110 шу дизар деррнгача халкъа доккха цІей санна белгалдаккха, Город Москве, республикански, краевой, областной, окружной, городской, районни центрашка, къахьегамхой коллективашка, эскара доакъошка а подразделенешка а торжественни собранеш е.

Союзни республикай компартеи ЦК-ашта, парте крайкомашта, обкомашта, окружкомашта, горкомашта, райкомашта, юкхьанцарча партийни организацешта, СССР Герзашцарча Низий политорганашта тІадиллад юбилейни кийчо ира хьинаре политически организаторски болх шерра боаржабелга, парте XXV съезда, КПСС ЦК ноябрьски (1979 ш.) Пленума решенеш, коммунизм хьалъяра актуальни декхараш кхоачашдара вай Даьхеи экономически оборонни низ ма могга чІоагІбара низаш тІадерзаделга. Къоастае ха хьакаьча вай дегІаккхара проблемаш ленински хьисапе майррен принципиальнои уйтаелга а къестаелга а, кхоачамбоацараш дІадоахача къахьегамхоша шерра дакъа лоацаргдоле гІулакх вІаштІехьдоаккхилга.

Халкъа къахьегамеи общественни хьинар дІахо дегІадоаладара 1980 шера план кхоачашъяр, цхьайтталагІа пятилетка толаме дІайолвергйолаш дика ларда йоллар дупятилетка толаме дІайолвергйолаш дика ларда йоллар духьа низаш оарцагІдахара ма могга гІо де деле цу сийлахьча денна ечи кийчонех из дездарои. Партийни, пачхахьалкхен боахама органий, профсоюзни комсомольски организацей теркама юкъйоттиге латташ хила деза халкъа боахама еррнгача звеньяшка балха эффективности дикали лакхъяра, къахьегама оасарле айяра, производства интенсификаци, Іилма - технически прогресс сихъяра, экономика планировании управлении эргайоахаш тоаяра, организованности дисциплиней чІоагІъяра, тІадиллача гІулакхта хьалхара хІаране бехктоккхам лакхбара дешш.

1980 шера марте — апреле чакхъяха могайойла «Ленинизм, коммунистически хьисапе даха, болх бе, къовсам лоаттабе», яхаш повестка а йолаш йоле хьайниллаи партийни гобранеш, цига дувцалда КПСС ЦК ноябрьски (1979 ш.) Пленума решенешка, уих соцамта, новкъоста Л. И. Брежнева еннача указанешка хьежжа партийни организацешта хьалхашка латта декхараш.

Цхьатарра социалистически яхь йоаржайойла В. И. Ленин ваь 110 шу дизара даха йа доаггІара наькъадехар, иттлагІа пятилетка толаме чакхъяккхар духьа. Юбилей хьатІаотташ пхе шера заданеш кхоачашъьяча къахьегама коллективашта производстве хьалхалаттарашта ала Ленински Сийлен грамота оттайойла.

ГКНТ, ВЦСПС-о, министерствашеи ведомствашеи терхилдолла яхье мозбаьннарашта СССР ВДНХ бахара, памятни ленински моттигашка а гІоргболаш, ала эшшача боараме путевкаш къоастае езилга.

Партийни комсомольски политически дешара, экономически образование системе, дешара заведенешка беррнгача идейно-кхетама балха тІа керттера уйла тІайохийтийла Маркса, Энгельса, Ленина балхаш, КПСС исторически опыт кІоаргга, хьадда экономически политически декхараш кхоачашдарца айхха бувзам а болаш, Іомаяра. Массе оагІорахьара хьабеллалба ленински идей дунен халкъашта юкъера лоархІам, актуальность, долдача хІаманна коталонаш йоаха низ. Шерра хьагойтала Ленина васкеташ кхоачашдара, марксистско-ленински хьехам творчески дегІаккхувлара парте чакхдоаха революционно-эргалонаш ю гІулакхаш, ма могга пропаганда йойла дегІаенача социалистически обществана карагІдаьннараш. КПСС чурчеи арахьарчеи политикана. Дог тешадеш дІадовзийтайла социалистически содружества мехкий халкъашта карагІдаьннна исторически хІамаш, капитализмана хьалхашка социализма овлангара совленаш. Идейно-кхетама гІулакхаш «Идеологически, политико-кхетама болх дІахо тоабарах» болча КПСС ЦК сацамга хьежжа эргадоахаш тоаделга Іалашдолда. Къаьстта уйла тІайохийтийла В. И. Ленина вахарерои гІулакхашкареи масал а ийдеш, Коммунистически партеи советски халкъеи революционни, тІема, къахьегама традицешца къахьегамхошта кхетам балара.

Союзни республикай компартей ЦК-аша, КПСС МГК-ас, парте крайкомашеи обкомашеи, «Знание» яхача Ерригсоюзни общества правлене шерра дІадоладолда ленинеши доклдаши ешилга, Москве, союзни республикай столицашка, краевойи областнойи центрашка «Ленина гІулакх дахаши котдувлаши да» яхаш общественно-политически чтенеш чакхйоахийла.

В. И. Ленина, Коммунистически партена хетадаь революце ветеранашца, тІемеи къахьегамеи турпалашца вІашагІкхетараш долда, ленински моттигашка гІолла походаши экскурсеши, спектаклий, кино-телефильмай, музыка фестивалаш, художественни выставкаш, читательски конференцеш йойла партийни, профсоюзни, комсомольски организацеша, культура органаша.

Кердайоахийла пачхахьалкхени халкъеи музеашкара, ленински цІеношкара экспозицеш. В. И. Ленина вахарахи гІулакххехи дувцаш йола книжни выставкаши фотовыставкаши, библиотекай, культпросветучреждений хьажарашконкурсаш, гойтара агиташи вІаштІехьйоахийла.

КПСС ЦК-арча марксизма-ленинизма Институто, общественни Іилмай Академе СССР Іилмай Академеца цхьана 1980 шера апреле Москве Іилман конференци йойла «Марксизм-ленинизми хІанзара замен» яхаш.

Газетийи журналийи редакцеша, ТАСС-о, СССР Гостелерадиос шерра ювцийла В. И. Ленина юбилейна еш йола кийчон из еъярн.

* * *

КПСС Центральни Комитето коммунисташ, комсомольцаш, беррига советски нах тІаьхьех Владимир Ильича Ленина юбилейна коммунизм бахьан долаш лоаттабеча къовсаме керда толамаш а даьха пакъабахара, пятилетка чакхйоалача шерах хьинарерча ленински балха шу дара.

Даькъала хийла ленинизм — революционни къовсама, коммунистически кхолламийн машарен байракх!

БІаьш шерашка хийла сийлахь-воккхача Ленина цІий гІулакх!

Даькъала хилда сийлахь-доккха советски халкъ — коммунизм хьалъеш доаллар!

Даькъала хийла Советски Союза ленински Коммунистически парти!

Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитет

Комсомолера отчеташи хоржамаши

ИТОГАШ ЕШ

Старопромысловски районан XXXVI отчетно-хоржамий комсомольски конференце доклад яьча ВЛКСМ райкома хьалхарча секретара В. Н. Калугина а пренешка къамаьлаш даьча делегаташа а белгалдаьккхар, отчетни юкъа района комсомольски организаце иттлагІча пятилетка производственни заданеш кхоачашъяра лерррача социалистически яхье дукхий толамаш даьха хилар а районан юкхьанцарен комсомольски организацеш организационно - политически чІоагІъяра тІеберзабаь бола ший болх цо дикка тоабаь хилар а.

Комсомольцаша доккхал а деш дувцар шоай толамех. «ВЛКСМ XVIII съезда цІерагІа коллектив» яха цІи лелас бокъо яккхара йолча социалистически яхье юкъе а яха, района ворхІ комсомольско-кагирхой коллектив 1978 шера апрель бетта рапорташ тийлар пятилетка хьалхарча кхаь шера заданеш кхоачашъярах. ХІаьта тахан 300 совгІа'къона болхло ва районе 1980 шера чотах болх беш. Итт бетта план 100,8 процент кхоачашъяь, планал совгІа даьккхад 45,2 эзар тонн мехкдаьтта. Балха хьонхамаш лакха хиларагІа укх шера хьалхарча квартале района комсомольски организацена еннай ВЛКСМ ЦК карара кара тела ЦІе байракх.

Старогрозненски УБР Георгий Александровича Шулинин керте латтача № 17 йолча бурахой комсомольско-кагирхой коллективо (Къилбаседен-Минеральни) дІебола бир «цхьан буровой бригадо шера 5000 метр буруа тоха» тІехьара Іалаьматс дика болам. ХІаьта из дика гІулакх хьаллаьцар района дукхагІа йолча комсомольски организацешк комсомольско-кагирхой бригадашех. 200 совгІа комсомольцашта маьхк совгІаташ ахчан премеш тийннай. Старопромысловски УБР буруа деттачув гІонча В. Губинови Октябрьски УБР буруа деттар В. Месинкови СССР мехкдаьтта промышленноста Министерства комсомольско-кагирхой слете баха хиннаб.

Цхьабакъда, къахьегама толамех дувцаш. конференце белгалдаьхар кхоачамбоацараш а. Масала, итт бетта планах лоарвІаяц кирпичк еча завода, «Терек» яхача мебельни объединене, «Металлист» завода коллективаш. Укхаза яхьа итогаш яц, опыт дІа-юха дулга вІашттІехьдаьнхадац, социалистически яхь дегІайоалаяра гІулакх формально леладу комсомольски комитеташа. ХІаьта, цу гІулакхах бола бекк комсомольски организацей балха боагІача бесса тІахьожам ца лоаттабаьча а хоадамболлаш цар шоай болх тоабелга хьа ца дийхача а комсомола райкома комитета тІа ба. Комсомола комитеташ ВЛКСМ уставо дІадеххача тайпара хьинарегІа а инициативегІа а хила еза. деш цІенхаштта увттаде деза. уж кхоачашдара хьинаре оарцагІа а юлаш.

Конференци шерре хьежар цул кІезигагІа лоархІам боацаш дола дош дар — парте хьинаре гІонча а резерв а хиларах тарра, комсомола лоархІам лакхбарах дола дош. Отчетни юкъа района комсомольски организацешта 135 саг тІаьхийттав. ХІаьта комсомолс хьанйбаьраашта юкъе дукхагІбараш школашке, училищашка, техникумашка дешаш бола кагирхой ба. Ахвнел дукхагІбараш болх беш бола кагирхой ба ВЛКСМ мугІарашта юкъе. «Грознефть» объединеги, ГЭТМ, СМУ-8, ГСМУ «ЮВМА», кхьяраш санна йолча йоккхийча организацешка эсала лаьттабар кагирхойи мехкарийи ВЛКСМ мугІарашта юкъе чуоаяра болх. Производственни планаш кхоачашъяра гІулакха комсомоло еча влияни района а юкхьанцара а комсомольски организацеш организационно-политически чІоагІъярен дешаш цхьана конференце анализ йир идейно-кхетам балара, тІема-патриотически, совза чурча вахара дешашта а.

Белгалдаккха йиш я комсомольций хьинар, увттадаь дешаш дувца хар, хІаранегара хьадехар лакхдешна хилар. Хоалуш да «Идеологически, политико-кхетама болх дІахо тоабарах» болча КПСС ЦК соцамца дувзадепна комсомола комитеташа балхаш даь хилар.

Дукха хІамаш даьд къонача ноахала патриотически кхетам балара. Отчетни юкъа района комсомольцашен кагирхоинен хьинаре дакъа лаьцад советски халкъа революцени, тІема, къахьегама сийленца ювзаенначча моттигашка ахара юкъе. Цар гулъяь советски наькъа тІема а къахьегама а турпаленах дувцаш йола дукха реликвеш материалаш. хьаьй тІема сийлен дика музей, 3 уголок, интернационални доттагІала 14 клуб.

Кагирхоша хьинаре дакъа лоац района общественно-политически вахаре.

«Правопорядок лоранба болх тоабарахи бокъонаш телхаярца лоаттабу къовсам чІоагІбарахи» бола КПСС ЦК соцам кхоачаш мишта бу яхача дешах геттара дукха дийцар конференце трибуна тІара. Комсомола райкомо хьадда болх бу кхийна баланза барашта юкъе бокъонаш телхаяра духьала профилактика яра. Деш дола аулемаш кІезигдара хьакъехьара дешаш хІара квартале дувц комсомола райкома бюро, цІенхаштта къамаьлаш ду активашка. болх беш я къахьегамхой оперативни отряд. Цхьабакъда, деш дола аулемаш кІезиглуш дац районе, хІаьта райком цунах ший балхацара кхоачамбоацар лерхІаш а я.

Конференце дийцар хала кхетабе безаш болча кхушбоагІарех. Комсомольцаш-производственникаш бе цар шефаш болаш. Амма шефаша. конференце из белгалдаьхача тайпара, дукхагІча даькъе кхетама болх бац кхушбоагІаращца. ХІаьта цхьабарашта вІалла ха а хац шоаш шефаш болга. Шефаша шоай болх эсала лелабара бахьан райкома оагІорахьара цу гІулакха цхьаккха а тІахьожам ца хилар, комсомольски организацей секретарийн къахьегамхой оперативни отрядийн цу даькъера бехктохам лоха хилар да.

А. АРЧАКОВ.

БАЛХАЦАРЧА БЕЗАМО ДАЬККХА СИЙ

ИттлагІча пятилетка задани В. И. Ленин ваь 110 шу дузача дега кхоачашъяра доккхий декхараш тІаьйцад «Красный молот» заводо бІаьш, эзараш болча болхлоша. «ХІара балха денна — дикала Знак!», «ТІехьабусараш боацаш бе болх» яхача деннзагІа шерра социалистически яхь йоаржаьча царех ах бІаь совгІа волча болхлочо шоаш денна дош дизза чакх а доаккхаш, хІаналехьа рапорт дешад шхе шера плани тІаьйца декхараш толамца кхоачаш тІехкхоачаш дарах. Царна юкъе а хьалха а латташ, тІайоагІача пятилетка шоллагІча шера чотах къахьегаш ва йиьлагІча разряда токарь, коммунистически къахьегама ударник Юсупов ТІаус Юнусович.

— Предприяте токарех эгара дикагІа лоархІачарех цаІ ва ТІаус Юнусович, — аьлар профсоюза завкома председателя Астапенко Виктор Ивановича Юсуповах лаьца шийна тха къамаьл хилча. — ЦІийва тІабилла болх даим цІена кхоачашбеш, халданза социалистически яхье хьалха латташ, башха-дика производственни хьонхамаш доахаш хиларца ший новкъосташта масал теларех ва из, — яхаш дувц цо дІахо. Визза вола производственник, дикагІвола кагирхой хьехамча, тешаме новкъост аьле дег тІара доагІача дешашца хьоахаву из цунца къахьегаш бараша а.

Фуд-теш завода болхлошта юкъе Юсупов ТІауса иштта сий далар? ЦІун бахьанаш дукха да. Производстверча, общественник балха тІарча гІулакхашца, дегІах йоахкача дикача оамалашца даьнад цун сий предприяте коллективе. Плани тІаьйца декхараш кхоачашдара шийца тІалатта бехктохам боккха хилар дика кхета а дешь, «Селхан баьккха толам — тахан норма, тахан баьккхар — кхоана норма» яхача уйлаца къахьегаш ва токарь Юсупов.

Дукхача шерашка ше токара балха тІа Іоаяь йоккха опыт, дикагІйола методаш дог рьаза долаш дІайовзийт цо новкъосташта, эшаш дола гІо ду царна. дега чІоагІа тоам а хулаш.

— Тха цехе дІадоладеш дола шоллагІа вердадар эггара хьалхарчарца дІадоладерех ва ТІаус Юнусович, — йоах шоллагІча цеха кулгалхоша а. Эггара хьалхарчарца чІоагІа къоабалъяь хьаллаьцар «ТІехьабусараш боацаш бе болх» яха ростовчаний болам а, иштта «Пятилетка — Владимир Ильич Ленин ваь 110 шу дузача дега» яхь инициатива а. Доккхий декхараш тІаэцара тІахьийхар цо шийна лалла къахьегаш бола болхлой. Цехе тІехьабусараш боацаш болх бедга вІашттІехьдаргдац яхаш шек бараш а ннйсбелар, хІана аьлча итташ болхлой бар цехе шоай смени нормаех лоархІа ца беш. Уж санна бола болхлой къахьегама ветеранашта, йоккха опыт йолча болхлошта, кагирхой хьехамчашта тІачІоагІбича бакъахьа хетилга а белгалдаьккхар цо. Ший дагардар гІулакхаца дІачІоагІдара тІехьабусаш болча болхлоех массехк саг белгалваьккхар цо ше новкъостал дергдолаш. Из инициатива къоабалъяь тІа а йийца. дІайолайир цехерча йоккха опыт йолча кхычча болхлоша а. ХІанз вагахьа саг вац цехе ший смени нормаш кхоачаш ца еш. Кхетта уж а да хилийта лерхІ ТІауса а уж санна болча цехерча кхьыча къахьегама ветеранаша а.

Владимир Ильич Ленин ваь 110 шу дузача дега тІейоагІача пятилетка ший перех ах шерех задании кхоачашъе лерхІ ТІаус Юнусовича. Ше лерхІаш дар цо диза чакхдоаккхаргхиларах дог тийша хила мегаргва. Юкъера лаьрхІача хІара сменагІа нормаш 150—180 процент кхоачаш а еш, болх беш ва из. Овсаре къахьегарал совгІа, ше мел кийчъю продукци дикеи тІехдикен мара хилийтац цо. Цудухьа цкъа дІаелча юха ца ерзаеш дІайохийт цун продукци.

— Мишта вІашттІехьдоал хьа иштта толамаш даха? — аьнна шийга хаьттача Юсупов ТІауса аьлар:

— Керттердар да ше къахьегаш волча цеха производствах дог а лазаш хьинар кхо ца деш болх бар, балха кагах кхетамца пайда а эцаш, станокага безамца цІензаца болх байтар. ЧІоагІа лоархІаме да хьайна кхь лелаеча новкъостел тІехьа ца виса гІертар. «ХІара балха денна — дикала Знак» яхача девизагІа къахьега доладелча денз яхье баьннараша доахача толамий денна итогаш а еш, тІаннха хьайна а хьай новкъосташта а карагІдаьнар хоаш хул балха ди чакхдаьлча. Ши-ше яхье тІехьа ца виса гІерт хІаравар.

Балха тІа ва йоалаш а аьттув боалаш а хилар керттерча даькъе каралаьцача балха говзалцарча безамах тийша да. ТІаус Юнусовича чІоагІа безаш каралаьцаб токара болх. Из иштта хилара тешал деш да цо аьнна ер дешаш: «Юххьанца денз хьай къахьегама накъ дІаболабе аьлча шех а воацаш токара болх бе волалургвар со, из сай балха говзал хувцаргйолаш кхы цхьаккха говзал яц». Цу дешаша къаьтта хьахьих ТІаус Юнусович ший болх чІоагІа безаш хилар. Шийгара смена дІаяца воагІача токарга бокъонца лостам а баь, кийча аь мара дІалац цо станок. Кхоана ше кийчъе езаш йола оаттадаш меллай а хьехе, цу гІулакха эшачул дукха а дукхагІа хургйолча заготовкашта заявка лу цо. Из ду ТІауса бІарчача сменагІа биззача низаца ше а станоко а болх бергболаш гІулакх дара. Ше цкъа заявках хьанйцача заготовках по продукци ца кийчъеш цхьа смена дІа а яхийтац.

Ше дукхьашха «Красный молот» заводе балха везача хана шийна даь новкъостал дига а доаллаш. ший балха опыт дІайовзийташ дукха токараш кийчбаьб цо укхаза къахьега волавелча денз. ТІауса кийч а ваь тІехдика болх беш ва токарь, коммунистически къахьегама ударник Вакульщин Виктор. Пятилетка тІеххьарча шера чотах къахьегаш ва из. Цох доккхал ду Юсупов ТІауса. Уж санна болча цун учениний балхах лаьца кхы дукха а масалаш доаладе йиш я.

Дика болх барал совгІа, общественни вахаре а хьинаре дакъа лоац ТІаус Юнусовича. Халкъа дружинника декхараш тІехдика кхоачашду цо. Цул совгІа, цеха кулгалхоша е общественни организацеша шийна тІабилла моллагІбола болх массаза а цІена кхоачашберех а ва из.

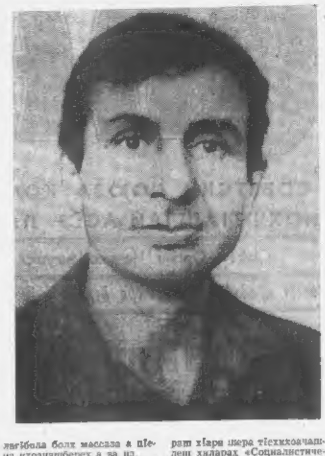

Хьаьнала къа а хьегаш ТІауса доахача производственни хьонхамий лакха мах баьб завода кулгалхоша. Дукххаза а ахчан премеш тийннай, баркалаш яьхад, дукххача шерашка предприяте сийлен Улга тІа хьалтеха даьллад цун портрет. Иттех сийлен грамота а я цунна енна. Ерригсоюзни социалистически яхье хьинаре дакъа а лоацаш, ше тІаьйца декхараш хІара шера тІехкхоачашдеш хиларах «Социалистически яхье котваьннар» яха йиъ сийлен Знак, «ИйслагІчен иттлагІчен пятилеткай ударник» яха шиъ сийлен Знак еннай ТІауса. Цу совгІаташа шийгара дукхагІа дІадехалга кхетаду ТІаус Юнусовича. Цудухьа карагІдийнарех кхоачамбац цо.

Б. КОСТОЕВ.

СУРТА ТІА: токарь Т. Юсупов.

И. ШЛИЕВА сурт.

В. И. Ленин ваь 110 шу дузача цІейна къахьегама совгІат кийчдара шерра социалистически яхь йоаржаьй Н. Анисимова цІерагІча Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода установкай коллективаша. Цу яхье даим хьалха а латташ дог гІоздоаха къахьегама толамаш доахаш я Елагин Николай керте латтача коммунистически къахьегама сийлен цІи лелаеча № 43-3 йолча установка коллектив. Пятилетка диълагІча шера задани октябрь бутт бовча делоцка кхоачаш а дь. ХІанз тІадоагІача шера февраль бетта чотах къахьегаш я из.

Ший декхараш даим цІенен дизза кхоачашдеш хиларца установкерча технологаша лоархІаш сий деш ва воккхагІвола оператор, коммунистически къахьегама ударник Степанов Вячеслав. Цо кулгалду смена установке эггара дикагІа лоархІаш я.

СУРТА ТІА: воккхагІвола оператор В. Степанов.

З. БАТЧАЕВА сурт.

ХАННАХЬА ЙИСТЕЯХА ГІИШЛОШ

Пятилетки диъвлагІча шера хІара бетта плани тІаьйца социалистически декхараш тІехкхоачашдеш хьайоагІача «Чечингводстрой» гІишлошъеча управлене гІишлонхой коллектив укх бетта тІеххьарча денош чотах къахьегаш я хІанз. ГенподрядагІен ший низацен шера планал совгІа цо чакхдаха лерхІ итташ эзараш соми маьха гІишлои балхаш.

Шерра социалистически яхь йоаржаьча гІишлои участкай коллективашта юкъе укх шера халданза хьалха латташ я прораб Тонбов Іаьла керте латтача гІишлои участка коллектив. Дукха ха йоаццаш хьалъяь а яьккха цо эксплуатаце дІаслар «Гудермесский» совхозера шурий товарни ферма. «Шоай хьинар кизи кхо ца беш болх барца укхаза белгалъяьлар Юсупов Ваха. Дорошенко Эли керте латтача каменщикийи отделочникийн бригадаш. ХІанз уж коллективаш шоай хьинар лаьгІ ца долийташ къахьегаш я кхьыча объекташка. Масала, Э. Дорошенкос кулгалдеча отделочникий бригада штукатурни балхаш деш я Грознерча 25 квартира йолча цІеношка.

ТІехдика производственни хьонхамаш доахаш В. И. Ленин ваь 110 шу дузача цІейна паиъаболх отделочникаш, коммунистически къахьегама ударникаш Макаренко Валентина, Атаева Ибант, Сулиманова Мария, кхы дукха бараш а. Массаза а шоай смени нормаш дикка тІехкхоачашъеш хиларах царна дукха совгІаташи ахчан премеш тийннай мехколонна кулгалхоша. Шоашта хьалхашка латта декхараш дикка кхоачаш а деш, шоай балха тІа цхьаккха тайпа брак ца нийсйоалийташ къахьегаш я Дубзаев Селим керте латтача бетонщикий бригадеи Даудов Рашида, Болатханов Гаира кулгалдеча плотникий коллективаши.

Мехколонна коллектив хьалъеча гІишлоех керттерчарех цаІ я гІишлои материалий гІишлои индустреи Аргунски комбината кхо хьалъеш йола предиапряженни гІайбаш ду цех. Цу цехо арахецаргдола гІайбаш хІанзалца укхаза арахецаш хиннарел пайданегІен доаладиллача дайгагІен хургда. Царех пайда нйбергба тІаьш техкача, цехий тховнаш дІакъувлача. промышленни гІишлои хьалъеча. Из лоархІаме цех хьалъеча деррига дІадахийта дезаш дар 199 эзар сом да. Цох 80 эзар сома маьха гІишлои-монтажни балхаш хІанзлехьа чакх а даьха. ше тІаийца декхараш тІехкхоачашдьа Хикаев Адама кулгалдеча комплексни бригадо.

А. АХМАТОВ.

Планаши карагІдаьннараши

Къилбаседен машиннаькъий кхоанара ди

3200-километр бІаьха Байкало-Амурски машиннекъ схьабьа буллаш латт. хІинзлехьа Іобиллаб 1500 километр совгІа болата никъ, даь даьнад ахнел совгІа дола лаьттанцара балхаш, хьалъяь итташ станцеши разъездаши. Ер шу чакхдоаллаш халданза эксплуатаци яра дІалургья хІанз болх беча Тында — Бам яхача 180 километр йолча даьгъаца цхьана Къулбехьен Якутерча коксующи кІора Транссибирски магистрала тІа бала торо хулийтаргйола 245 километр йола Угольни — Беркакит — Тында яха меридиальни трасса.

Амма хетаргахьа кхы а пхи шу дезаргда Малхбоален СибарегІара Тайжача океанага бода духхьалара машиннекъ хьабеллара, хІаьта цул а дикка дукхагІа ха езаргья 1,5 миллион квадратни километр чулоаца БАМ-а зона караерзаяра.

ХІаьта хьатІакхаьчай цхьайкха лоархІаме декхар кхоачашдара ха я. БАМ-о лард йола кхы а чІоагІагІа денал эшаш йола проект кхоачашъяра, иштта аьлча СССР къилбаседа-малхбузехьа бода машиннекъ биллара. Къулбехьен Якутера коксующи кІор боалла меттиг яр Тында — Беркакит — Угольни яха лини хьалпза аргІоаш хилара йола йоккха аргумент. Къилбаседахьара тувик хургІий-теш цунах? Якуте Іалаьмате йІаьхийча, амма хІанз укх сахьате вІалла а пайда эцаш йоацача Іалама ганзаша дІадех гІишлонхошкара уж къилбаседенгахьа кхы а дІахо бахар.

СССР производительни низаш дІалайсдар 2000 шера мишта хургда дувца аьлча, вовзаш волча советски Іилмахочо академика Николай Некрасова къаьстта белгалъяьккхар из район. «Къилбаседе. — аьлар академика, — къаьстта чоалхане а лоархІаме а проблема я. Геттара йоккха из йий из. дунен тІарча дукхача доккхийча мехкел а йоккхагІа. Из, шеко яц, йІаьхи я — укхаза да маькдаьттех кІори, никель а цІадта а, олово. кхы металлаш».

Керда машиннекъ биллара гІулакх региона экономика дегІаахара темпаш тахан а тІехьа шоаех тийша йолча эггара перспективнегІа йолча проблемай мугІарашка оттадир Якутски автономни республика производительни низай дегІаахара проблемаш ювцаш хиннача кхоалагІча Іилман совещане. Беркакит — Якутск яха 900 километр бола машиннекъ кхы тІехьа а ца боахаш билла болабе беза аьнна хеташ ва СССР Іилмай Академе БАМа проблемашта йолча Іилман совета председатель академик Абел Аганбегян. СССР Іилмай Академе Сибирски отделене Якутски филиала Іилманхоша, 1990 шерага кхачалца йолча хана Якуте транспортни проблемай анализ а яь, вывод яьй, йоккхий капиталовложенеи цунта дІагІоргъяле а, из ниъ биллар экономически бакъахьа да аьнна. Цар даьча лоархІамегІа, из билларга дІадахар 6 шера юхаметтаоттаргда. Мукъабаргба сезона дола мовхьаш хи тІа гІолла дІатІакхахьара транспортни операцеца а йІаьхкача хана уж леладарца а дувзаденна балхаш деш бола 50 эзар бола нах. Уж нах чІоагІа эшаш ба Якуте халкъа боахама геттара сиха дегІаухаш латтача кхыча доакъошка. КІезига яц Якутске кхаччалца бода машиннекъ биллар нийса хилара тешал деш йола кхы тайпа аргументаш а.

Мехка ерригача къилбаседа-малхбузенгахьарча даькъе тІа гІолла чакхбаргбола машиннекъ биллара йоккха проект йийцача, из шийн гаьнара хьадоагІаш истори а долаш я. 1904 шерре а еннаяр Париж — Нью-Йорк яхача континенташта юкъерча магистрала керттера звено хургболча Сибирь — Аляскински машиннекъа проект. Из баха безаш бар Лена яхача-додача хи кертагахьарча даькъа улув гІолла Якутске, дІахо — Чукотке гІолла Дежнева мысе кхаччалца, Берингово пролива кІал гІолларча туннелагІа Аляске, дІахо американски континента тІа гІолла. Из идея хьаллоацаш саг хилазар, из кхоачаш хила йиш йолаш яцар цу хана.

Советски Союза доалахьа я хІанз Гаьнарча Къилбаседа хьалашка а машиннаькъаш дехкара эшаш йола материально-технически база. ДегІаенача социализма ниъ болча экономиках пайда а эцаш, вай мехко чакхйоах, бокъалдар аьлча, Іалаьмате йоккхий программаш: БАМ биллар, СибарегІе, Гаьнара Малхбоале, Заполярье шерра караерзаяр. Из бокъонца долаш дола хІама да. ХІанз цІенхаштта дувцаш да Къилбаседа-Малхбоален машиннаькъа магистралах дола дош.

Виктор ЖУРАВЛЕВ,
АПН корреспондент.

КПСС XXV съезда решенеш кхоачашъеш

ФУД КЕРДАЧА ПЛАНИРОВАНЕ КЕРДАДАР?

«Планировани тоарахи производства эффективность а балха дикал а лакхъяра боахама механизмо ю влияни чІоагІъярахи» болча КПСС ЦК-ан СССР Министрий Советен соцам тІа белгалъяьй мехка экономикана планагІа кулгалделга дІахо эргадаьккха тоадара тІадерзадаьча гІулакхий система.

Хувцамаш даноа дергдоаш дар эггара хьалха общественни производства дикала факторашта ориентаци еш йолча хьалашка мохк экономически а социально а дегІаахара темпаш шоаш хиннача тайпара лакха лоаттае езаш хилар бахьан долаш.

Планироване методаш хувцар мехка экономикана централизованни кулгалделгех шера а пхе шера а планаш увттаеча къахьегамхоша юкъарчал доацаш дакъа лоацилгеи органически цхьана тардеш йолча демократически централизма принципах хьонхалуш дац. Кердача хьалашке демократически централизма принцип дІахо дегІайоагІаргья министерствашта, объединенешта, къаьст-къаьстача предприятешта дукхагІа бокъонаш лелара чотах.

Бокъъалдар аьлча, экономикала централизованно деча доала маІан хьалхашка декхараш увттадарах латт. Уж декхараш кхоачашдара методаш къахарипар деррига а чакхдоаккхарий компетенцех да. Советски планови система хьаьйрех яхьанне Г. М. Кржижановске боахама оркестра «вІаьдда дирижировани» яр мо хІама да паляр экономикана доал дара цу тайпарча методах.

Дукха положенеш, экономикана доал дара инструмент хиша дІаотталехьа, практике масса а оагІорахьарча тохамех чакхъяьннай. Массехк шера яьча эксперименташта юкъе дакъа лоацаш хиннай 800 завод. Цу наькъаца кийчйир, къоастадаь аьлча, хьонхамий керда система, халданза планировани яра система, боахама расчет, кхыйола положенеш.

Керда фуд-те, долча бесса аьлча, кердача планироване?

Эггара хьалха хувцалу пхе шерий планаш уттаяра дешага хьажара наькъаш шоаш. Нагахьа санна хІанз укх сахьате боахамашта доал дерашка ерригача ресурсашта деталашка кхоачаш а балансироваши яь а йола план алхха цхьан шера мара ец. 1981 шера денз цу тайпара заданеш пятилетка хІара шера увттаергья. Цу тІа а хьатІадоагІача шера йола заданеш дерригача хьонхамашта цул хьалхарча шера бахча балха итогел лакхагІа хила еза.

Планировани цахаддаш хиларо торо хулийт предприяте ший низаши торонаши хьаьххалгІа шерашта екъа, поставщикашца а шоай продукци дІанйераши а йІаьхкача хандйта дола договораш де, социально-экономически мероприятешта перспективана лаьрхІа дикагІа планировани е, кхы дІахо дараш де.

Йоккхийча проблемаш дІадех перспективаш гуш хилар. Иштта мара е йиш яц оидда боахамен Іилма-техническии маневр. Соцамага диллача мехка экономикана доал дара лоархІамегІча элементех цаІ а хинна дІаотта езаш я йІаьхкача хана лаьрхІа йола планировани. ХІанз укх сахьате, масала, советски Іилмахоша оттаеш я 20 шера лаьрхІа йола Іилма-технически прогрессен цул социально-экономически тІехьалени комплекски программа. Из кхоачаш ме ю дан корректировани ергья цуна дІахо долхача шерашта. Цу тайпарча принципагІа оттаяьй 10 шера лаьрхІа йола СССР экономически социальнои дегІаахара перспективни план.

Боккха низ бола индустриальни потенциал я хІанз вай мехка доалахьа — 45 эзар промышленни объединени, комбинат, предприяти. Цу низалий дикка доккха даьгъа тІом хьалехьарча хана а тІом сецачул тІехьагІаргьа хьалхарча шерашка а хьадаь да. Цудухьа цуна модернизаци е а еза. Амма, опыто хьахьеккхача тайпара, планировани хьалха хинна система из хьалхадоахаш яцар. Предприятей планашка диллa а цхьан керттерча заданеца — продукци арахецара декхара тІатохаш долча хІамах хьисапе лоархІаш яр реконструкци. Иштта лерхІарах тара, средствашцен материалашцен кхоачам боллаш Іалашъеш а яцар. Иллая кхоачашъяран предприятена реконструкци низа ярг ца хиларан юкъе хоалуш йола вІашдуххьалеваш уттар.

1981 шера денз финансировани яра приоритет реконструкце программага кхоачаргья. Керда предприятеш хьалъяран болх беш ярш шерьяран йола инвестицеш хІанзчул тІехьагІа алхха царна ергІола реконструкци а лаьрхІача йолаш йолча предприятей чотагІа мохк маллагІча цунна эшача продукцеца Іалашбе торо йоацилга гучадаьача мара хьахецаргьниц. Масала, СССР ткацкий текстильни производстве йолаш я предприятешта модернизаци яра чотагІа продукци арахецилга лакхдара мел эшаш йола торонаш. доагоранергетически доаньошка, хьалхе а санна, керттерча даькъе керда электростанцеш хьалъяра, энерге керда хьостанш карадерзадара чотах мара продукци соьъяккха вІаштІехьдоацача.

Плановая экономика прогресса принципиально лоархІаме я мах бара долча хьонхамий эффективни система. ХІанзалца тІаийца хинача система, специалисташта хетачох, ниш хилийтацир предприятейн доаньойя балха объективно мах бе, хІана аьлча из кийчъяраша цунга дайта лерхІаш хиннар дар эггара хьалха экономика дегІаахара дукхала факторашта тІерадаьар.

СССР дегІаахара хьаддача этапе цу тайпара ориентаци чІоагІа лоархІаме хилар. Цо, масала, Іалашдир плановои экономика лакхача темпашца дегІаухилга: духхьал тІеххьарча 25 шера промышленни продукце производство 11-за дегІаенай вай мехка (США — 3,2-за). хІаьта Советски Іаьдал латтача деррига ча шерашка — 128-за. Цо торо хилийтай Советски Союза балха йоккха йоацача исторически юкъа — 40 шера (СССР-ах хьоарчабаь шиъ тІоми цар бохабаь боахам юхаметтаоттабара йийза хан йоацаш) дунен промышленни продукцех 20 процент луш йола шоллагІа индустриальни держава (США дІаьлча) а хинна дІаотта.

ХІанз, вай мехка чура рынок товарни ресурсашца Іалашхилара лакхача боахамага кхаьчата хана, дукхала проблема йоалаш-йоалаш дикала проблемага яьлар. Из къоастаяр экономика дегІаахара хІанзарча этапе эггара актуальнегІча декхарех цаІ да. Цу гІулакха боккха лоархІам болаш хила езаш я хьонхамий керда система. Дукхача предприятешен доакъошен из юкъейоалаяра опыто хьахьеккхад, цо гІулакх промышленноста продукце чулоаца материал кІезигъяргахьа, дикал лакхъяргахьа лостадеш хилар, хьалха «пайда ца луш» хинна продукци арахеца предприяте безам хулийташ хилар.

Боахама механизм тоарех болча соцамо лерхІаш да кредитоване политика хувцар. Эггара хьалха, юкъе йоалаергІолаш я производствана лаьрхІа хьалъеш латтача гІишлошта вахаддаш кредитовани яра принцип. Цхьабакъда, алхха планагІа объект эксплуатаце дІаяла еза ха хьатІакхачачалца йолча юкъа. Нагахьа санна уж хана толхаяьале, кредитах пайда эцарах доаха ссудни процент лакхлургда.

ЛаьрхІа да иштта промышленни гІишло хьалъяра балхаш планови хацел хьалхадувле, керда продукце е дунен дикагІа йолча образецашка кхоачаш йола продукци арахецилга кара а дерзадаь арахеца йолаяьяле кредитовани озабезамагІа'яра принцип юкъейоалае.

Принципиально кхыча тайпара хургья хьийгача къинх мах балара форма а. 1981 шера денз массанахьа влапе фонди алапел совгІа тела средствашн бригадни хьесапе декъара методага довла лаьрхІа да. Бригадай коллективашта (советашта) бокъо дургья оттаьча нормативайн средствайн доазон чу керттерча алапейн премейн боарам увттабе. хІаране юкъарча гІулакха юкъе лаьца дакъа теркал а деш. Цо торо хулийтаргья хІара балхахочун къахьегама объективнегІа мах бе.

Александр ДЕДУЛ.
АПН экономически обозреватель.

БРИГАДИР САБИРОВ УВАЙС

ЭЛОУ-АВТ установка коанаIарга латтача гIишлонхой вагона чу массеха нхалсагаша къамаьл дош вар дIатIахьежача кхийна нийсвенна зIамига саг ва аргдола ихна къонах. Ма хулла сихагIа ункцзара болх чакх а баьккха, кхыча объекте дIадаха деза вай, яхаш дувцар цо. Кхалнадах йоккхагIа йолча Дадаева Ашус массанена хьалхара дош аьлар бригадира къамаьл могадеш.

Дийцар дар из установка хьалъеча диса цхьадола балхаш чакхдоахилга, цхьаццайолча моттигашка штукатурка слга, асфальт буллилга. Установка болх бе йолвалийта шийко ди дьаьнача гIолла дар из. Массехк ди хьадхакое диза хвинача гIишлонхоех саг висавацар цу цхьан бригадагара дIаиниххача.

Кертгера болх бетон йоттилга бале а, цу бригадана дика хов штукатурка е, асфальт билла. Цудухьа юкъе Iийналр из. ХIаьта кхыча бригадашца а санна из установка хьалъечи доккха дакъа лаьцар цу бригадо а.

СаббарагIа цIен дезалга санна, бригадира деш хинна къамаьл ладувгIачоа дезалургдолаш дар. Холора хьалхара цо из къамаьл деш доаццилга.

Тхьаь итт шу гаргга ха я Увайс гIишлошъалра болх бе волавенна. Кхелета зIамига саг волаш Малхбоалех - Казахстански областе. Ленинорско рудникаш еча болх бе волавелар из юхьанца. Цу хана денз ше хьалаьца из хьахьегама никъ кхы ца хуйцаш хьа а воагIа. Хадданза йо къахьег промышленни объекташ хьалъеча.

Ер пхийтталагIа шу да Увайса СМУ-7 яхача бригадир волаш болх бу. Цу управлене хьалхалаттарех цаI волаш хьинoагIа до хулгалдеш йола коллектив.

Укх шера цуццарча болхлоша болха заданеш 130—140 процент кхочашъю. Бригадира хов балхаш тIа нах нийса дIаоттабе, хьанна фу дикагIа кхрагIдаргда. ХIаьта цун бригадацарча тхьаь шин сагах цхьаккха а вац балха кхо гоязал йоацаш: штукотур, бетонщик, асфальтировщик ва царех хIаравар. Цу гIулакхо йиш хулийт нах эш-эшшача дIа-хьа хьежабе, хувца.

Кхы цхьаькха а да, йоах Увайса: «Тха бригаде балха вина саг дезалцара къахьегаш санна мара кхычахьа балха вахa безам болаш хилац. ХIаьта керда тIаьенар цIен дезалхо санна тIаэш оаха, бзаболийт оахаш беш болх болх. Масала, дуккхата хана денз болх беш хьабоагIарашa санна дика къахьег тха къоначa боахлоша Юсупова Розас, Гайрбекова ЗуреIас, Булатова Зарас, кхычар».

«Улув тIехьавусар воацаш» яха девиз тха йола дукха шераш дIадахад. Тха бригаде хила йиш а яц тIехьавусар, хIана аьлча, цхьан цIен дезал санна берт тайна къахьегача тхона юкъе тарлургвацар тIехьавусар.

Болх дукха барал совгIа, дика а бар духьа тIинIертта къовсам лоаттабу бригадо. Парте тхьаь пхелагIча съезда решенеш, пятилетка заданеш бригадерча пака кIоаргга дIайовзийт Сабирова, шоаш царех кхоача дакъа дувц, из толамца кхоачашдара де дезараш белгалдоах.

Оаха бокхи теркам тIабохийт, аьлар Увайса, социалистически яхь йоацийнара. Бригадо кхыча бригадашца а хIаьта бригадана юкъе болхлоша шоайла а яхь лоаттаю. Яхь йоацача сагах болхлo хургвац оал тха бригадерча нака.

ХIанз шерра аьркай Сий лакь - вокха Ленин ваь 110 шу дизара сийна дезаю яхь. Цу делача денна ше кулгалдеш йола бригаде къахьегама толамаш дукха хакьалхийты лердIаш ва Сабиров Увайс. Бригадерча аьха дог гIоздьаккхад КПСС ЦК ноябрьски Пленума социзмша, цига новкъосте Леонид Ильич Брежнева дайча къамаьле, СССР Лаккхехьарча Совета сесси материалаша.

Ше бригадир ва аьлна беча балха юстара лелац Увайс. Из массе а хана болхлоша цхьана, царца къахьегаш ва. Шийгара хьоцхам тел цо балха тIа а массе оагIорехьара хьехам бечa а. Шийн йоккха опыт камаьршa дIайовлйт. Керда яна цхьаькха болхло висавац цо ца хьехаш, кхетам ца луш. Иштта цо Iомабаь ба лаккхехьа вай хьоабаь къона болхлой а.

Бригаде хьахиьаб гIишлошъалра болх кIоаргга бовзаш бола мастераш. Царех ба Ампукаева Iабдат, Сардалова Зина, Юсупова Жура, кхыбараш.

ЛоархIаме гIишлош хьалъечa докха дакъа лацарах, бригадерчи пака политически кхетам луш а общественни вахара хьинарe гIулакх деш а хиларах Сабиров Увайса вай Даьхе деза совгIат деннад — Къахьегамо ЦIеча Байракха орден. Цунна синай ленински юбилейни медаль, социалистически яхье котоальинар яха сийлен знакаш, сийлен грамоташ.

Сабиров Увайса ший мехкаре лаьда къахьегама никъ ба гIишлош хьалъелга. Из цо нийса дIаккхуь, цу новкъара ца вала нигат долаш а ва.

Ю. ЧАХКИЕВ.

Сий дола къахьегамхой

Пхи шу дьаьнад XX партсъезда йиъалгIча бригадерча механизатора Яковлев Григорена пенсе удостоверени дIаденна. ХIаьта а уйла йолаш вац из салаIара. Ше къона хиннача хана санна трактора тIа вагIа.

— Цунна низ мичара корабоагIа ца ховш висав со, — йоах бригада учетчика Рвач Николая. — Аьхки геттара Iуйрийна ух тхо балха, тхол хьалхагIа вайц хул Яковлев.

Баьцадаараш кхедеча бригаде болх бе дукха халагIа да механизаторашта. Баьцадаараш дIаде деза нийссача мугIарегIа. Тоама дIадийна баьцадаараш цультиваци ечa хана дIадоах. Цудухьа баьцадаараш дIадувш вар говза механизатор хила веза. Иштта ва Григорий. Кагий бараш меттел, опыт яраш а Iомалу цунгара болх дикагIа бе. Къаьстта терко еш Iомабу цо къона механизаторашт. Яковлева шоашта даь хьехар цIаькха а дицлургдац механизаторашта В. Маковкена, С. Агнева. ХIанз уж а ба мел хала хиларах баьцадаараш кхедара де деза балхаш деш. ХIаьта уж дукха а да. ХIанз я дьаьнадац уж дерригаш кхоачашдаь. Царна юкъе доккха дакъа лоац цIи хезача механизатора Яковлев Григоре.

Йоккха опыт йолча механизаторел балха тIехьа ца бусаш хьинаре къахьегаш ба цу колхое дукха кагий нах а. Царех ва Зыгин Сергей. Вурийтта шу дьаьнача зIамигача сагах атта ала тарлац говза механизатор ва аьнна. ХIаьта я комсомолец волча Зыгин Сергеях иштта оал.

Хьалхарча классе дешадагIача берех форд безаш хул цхьадараш, летчикаш хила безам болаш хул цолкагIдараш, космонавташ хила уйла йолаш хул кхоалагIдараш. Сергей вацар царех. Цуя безам бар юрта боахама машинашца. Цуп да Зыгин Александр колхоза механизатор волаш къахьегаш вар. Из дарий а хац Сергея механизатора професси харжара бахьан. Барх класс яккхалехьа дьаца комбайна тIа болх бу цо штурвальни волаш. Из йистельнихоча Серноводскерча профтехучилище деша вода. Цига дийша а ваьнна совхка ше хилар генараш чуэцаш. Да, Александр, помидораш чуэцача тоалхале йолча комбайна тIа ховвьвар.

— ХIана новкъа доацаш Сергея генараш ше чуэцаргда, — аьлар дас.

Из гIалат воьцца хиннавацар. Кхыча комбайнераша санна толамаш долхаш чуйийир цо генарий хьуйкъам.

Совхка, сайрийнара нийс класс чакх а яьккха укх шера иттлагIча деша вагIа Сергей.

А. ЗИМАРИН.

МЕХКДАЬТТА ДУКХАГIА

Чакхдоалаш латт итталагIча пятилетка дьаьлагIа шу. КПСС XXV съездо оттадаьдехкараш канал хьалхо кхоачашде гIерташ хьинаре къахьегаш ба беррига советски нах. Иштта, шоашкара доагIар деш ба Нохч-ГIалгIай-чен мехкдаьттахой а.

Ленина орден лелаеча «Грознефть» объединене эзараш нах чубоагIача йоккхача коллектива массе йолча структурни подразделенеша 1979 шера 10 бетта плани социалистически деккараши дерригачa технико-экономически хьокхамашта толамца кхоачашдаьд. Мехкдаьтта даьккхара план кхоачашъяьй 100,9 процент, планал совгIа 58 эзар тонн мехкдаьтта даьккхад. Иштта газ яккхара план а 104,5 процент кхоачаш а еш, планал совгIа 93 миллион кубически метр газ яьккхай. Бурув тохара план 106 процент кхоачашъяьй, планал совгIа 8591 метр бурув техад лаьтташ тIоалешта.

Иштта, тIехккоачашъяьй объединене дерригача технико - экономически хьокхамий 11 бетта план а. Уж лакха хьокхамаш даьхад шерра социалистически яхь а йоаржаяь, партийни, профсоюзни, комсомольски организацешa лостам а телаш, коллективо хьинаре къахьегарах.

КПСС ЦК-ая СССР Министрий Советен соцам кхоачаш а беш, СССР мехкдаьтта промышленноста Министерства дIадехачунга хьежжа «Грознефть» объединене 1979 шера лаьрхкIа йола организационно - технически мероприятеш оттайир. Уж кхоачашъярца тха аьттув баргба планал совгIа цхьан шера 108 эзар тонн мехкдаьттен 113 миллион кубически метр мехкдаьтта гази яккха. Цу мероприятеех 85 процент гаргга укх шера чакхбаьшача итт бетта кхоачашъяьй. Уж кхоачашъярах хьахиннар: планагIа деррига а 243461 тонн мехкдаьтта а луш 11 скважина хила езача, хIанзалехьа болх бе йолалийтой 16 скважина; сайца лаьттачарех планагIа болх байта йолалийта езаш яр 19, денпен бийсаннен 5,4 тонна мехкдаьтта а луш. хIаьта йолалийтай 25; 1062 геологотехнически мероприятеш чакхьяхар бахьан долаш вIаштIехьдаьннад кхы тIа а 95300-тонн мехкдаьтта дах-

кха; планагIа 136 скважина капитальни ремонт е езаш яр, ремонт яьй 141. из бахьан долаш кхы тIа а 30 000 тонн мехкдаьтта даьккхад; скважинашта даьтта кIалхара 4668 ремонташ е дерхIар, хIаьта даь балхаш 5105 да. Пластови давлени лоаттара 10787 эзар кубически метр хий чудахийтад скважинашка, хIаьта планагIа чудахийта дезаш хиннар 10407 эзар кубически метр дар. Из бахьан долаш кхы тIа а 2637 эзар тонн мехкдаьтта даьккхар.

Укх шера мехкдаьттен гази йоалла керда шиъ моттиг хьайийллай тха буррувдеттараша. Иштта, Даьттара сувальнна газ йоалла моттиг денпен бийсаннен 150—200 эзар кубически метр газ ала йиш йолаш я. ХIаьта Червленни яхача юрта гаьна йоацаш яьккхача № 9 йолча скважина чура мехкдаьтта, газа, хиг низ бола кIеж техий. Цун болх дIаболалурга 1980 шера.

«Грознефть» объединене даьха доккхий толамаш белгал а доахаш, укх шера чакхъяьнача цхьа квартале баьча балхах КПСС обкома, Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома харара карачела ЦIе байракх еннай коллективана. Иштта, мехкдаьтта промышленноста Министерства мехкдаьттан газови промышленноста болхлой профсоюза ЦК-ая харара карачела ЦIе байракх а еннай объединене коллективана. Цу совгIаташа тIахьех тхо болх кхы а дикагIа бе, хьинар айде.

Нохч-ГIалгIайчен мехкдаьттахошта хьадхашка доккхий а чоалхане а декхараш латт. Мелова а юрски а кIоаргача отложенешкара мехкдаьттен гази яккхара чоалхане хьалаш а долаш, тахка а яьккха еза из.

Оттаьь комплексни программа кхоачашъяра керда прогрессивни методаш юкъе а кхувлаш. ДIадахача бIаьшеренашка Нохч-ГIалгIайчене хиннача скважинашка ца доаккхаш юхедиса хилла мехкдаьтта даккха гIерт тхо.

Иштта, соахка денз ший тайпара кхыйоаца промышленни эксперимент е йолаяй Гойт-Норта яхача моттиге. Цигача 320 атмосфер давлени а йолаш газ чутохаш латт. Цо вIаштIехьдоак- хьарда плавал совгIа цхьа

10 миллион тонн мехкдаьтта даккха, цул совгIа Грозне 1,5 — 2 миллиард кубически метр газ чуйола газохранилище хургья цох. Тахонарча аьйнккьа объединене дукхагIа мехкдаьтта луш йола моттигаш я Эльдарово, Брагуны, Правобережье, Горячеисточненски. Правобережнетара дIа мел яйккхача моттигашка хий чу а ухийташ доаких мехкдаьтта.

КIоаргачех тIехкIоаргачех скважинашкара мехкдаьтта даккхара балхаш сихдара юкъейоаланьй массехк прогрессивни метод.

Къаьстта теркам тIалоаттабе безаш гIулакх да лаьттан тIарча коммуникацешта ечэ отложенешца а парафина тIоацаика хулача кIув боалача веществашца а къовсам лоаттабелга. Объединене отта а яь юкъейоалаьй кIув боалла веществаш дIайоахаргйола технологи. Цу гIулакхо вIаштIехьдоаккх насосно-компрессорни турбаш хувца а ца хувцаш болх байтилга.

Объединене чIоагIа хьахьийгар 10-ча пятилетке доаккха мехкдаьтта кIезиг ца далийтара. ДIахо йодача хана мехкдаьтта даккхара боарам кхы айлургба ала йиш йолаш дац тхо. ХIана аьлча, углеводородни бийдалий проблема хIапэ а къаьстаяза я. ЦхьайтталагIча пятилетке а хIанз доаккхар массел мехкдаьтта доаккхаргда аьнна хет тхона.

Объединене доазон тIара мехкдаьтта 4500 метр кIоаргга доала, хIаьта дукхагIа перспективни дар кхы а кIоаргагIа — 6000 - 8000 метр — доала. Из даккхара керда геофизически, бурув детта, эксплуатационни оборудовани, цул совгIа хIинзарча технически боарамера автоматизаце средствашт приборашт эш.

Мел дукха халонаш нийслой а «Грознефть» объединене коллектив шийна хьалхашка латта декхараш толамца кхочаш а деш, даьхача хьокхамашца накъагIоргья В. И. Ленин ваь 110 шу дизара.

В. ФУНТИКОВ,
«Грознефть» объединене мехкдаьттен гази яккхара отдела начальник.

Доазол дехьара

ИРАК. Толаме чакхъяьлар Ираксия столице дуние халкъашта юкъера Багдадски ярмарка. СССР экспозици кийчъяьяр 20 совгIа йолча арахьарча торговле объединенеша 5 эзар гаргга экспонаташ — берий ловзоргашкарей воттовн маркашкарей тракторашка, еза-йоккхача грузовикашка, космически техникага кхаччалца яраш хьахьокхаш яр советски павильона стендаш тIея йийллача площадкашкен. Ярмарка йолча хана иракски фирмашка СССР-ера тайп-тайпара промышленни товараш лоаттадергдолаш итташ контракташ чIоагIийр.

СУРТА ТIА: ярмарке баьхкараш советски мехка хьаьнча станокашка хьоваш ба.

А. ГОДОВАСТОВА сурт. ТАСС фотохроники.

ДУНЕ ЦХЬАН КIИРАГIА

ИСТОРЕ ХОАТТАРГДА

«Кхетадац. гера дIадаккха деза а яхаш гера Iоадара йола решенеш тIа хIана яйй»? Цу тайпара цецваьнна хаттар делар дукха ха йоацаш хиннача СДПГ съезда делегатех цхьане. Тахан шеко а йоацаш 250 миллион болча европейцех дуникханеша деш дола из хаттар дIадахача кIиранагIа Брюсселе Малхбузен Европе 600 гаргга «Першинг-2» яхеи тхьамаш долей ракеташ — дукха нах хIаланбергбола нергагIа дола американски гера хьадарей дIанийдарей хьакъехьара решени тIайийцача НАТО лидерашта доагIаш да. Цун новкъостий «Европейски тIема театрех» иштта аххардинагIа хет НАТО-на хьаьнарча советах, тIема мийчош совле хилийта гIерт, цул тIехьагIа Советски Союзаца дIахо еш йола переговораш низа позице тIара ергйолаш.

Гера дIадаккхарах дийлад НАТО хIана гера Iоадара хьакъехьара решени тIаэцача хана а. ТIема кхохкаш мелбе беза яхаш хоза хабераш дийцад, бакъда из хьагаргакхоачадара цхьаккха хIама даьдац.

Из деррига деш да Советски Союз кIаьд ца луш конструктивни предложенеш яйчъеш, реалистически ароситаш а толаш хьакъале компромиссаш лехаш йолча хана. Советски Союзо тIехьарча шерашка малхбузенга де яхар — из деррига чулоацаш йола тIеми кхохкам кIаьдбара программа я. Центральни Европе бIунашти гераши сов ца далийтаргара дIадоладаь тIехь-тIехьагIа уж дукха кIезигдарга кхачалца. Шина оагIоно Варшавски договорен НАТО-н тIема хьакъехьара болх кIезигбаргара цар тIема организацеш ерригаш а дIаяхарга кхаччалца. Цхьанне шоллагIачоа дукхьала ядерни гера, хIаьта иштта кхыдола гераа доаккхаргдоацаш хьалхагIа договор чIоагIдарга, тIема кхохкам кIаьдбарей Европе гера дIадаккхарей хьакъехьара конференци гулъярга кхаччалца. Юххера а, Советски Союз, хIапэ долаш долча бIаргамашка диллача юкъера гаьнал йола СССР Малхбузен районашка латта ядерни средствашт кIезигье кийча йолча хана, нагахьа санна НАТО дукхха нах хIалакбеш долча гераа керда тайпаш Европе хьакхахьарах юхнизалц.

МалагIча тайпара жоп деннад НАТО-с цу дерригашта? Боккъалдар аьлча цхьан хIаманца мара деннадац: ракетно-ядерни гера совдаккхарца. Бакъда, цхьаькха предложенеш еннай: переговораш ергья, гера совдаккхарах йола решени яьчул тIехьагIа. Из да шиза позипе тIара хабар. Из да цIена гIулакхаш леладе дага болаш хьаккудаду кулг а доацаш тIоарска кулгахйоалорг йоалла аьшка бий эгабелга...

Советски Союзон цул союзникаши мел могар даьд Европе цу тайпара никъ чакх ца балийта гIерташ. Хельсинке чIоагIдаьр ца тохьадайта гIерташ. Мел могар даьд Европа 80 шерашка тIема кхохкам кIаьдбаь йолаш, из мехьарбаьнкха а йоацаш чуйолийтара. Историена хьалхашка из цIена я. Историе хоаттаргда Малхбоалено Малхбузенга де яьхар чакх ца даккхарах доагIар. Хоаттаргда кхыбарашта шоай ракетно-ядерни гера кач долла гIертарашкара шоай стратегена уж кIаьлоттабе а лерхIаш Хоаттаргда тIабенатa низа духьала ца эттарашкара.

яйташ а йола американо-ирански кризис? Из йоласинаяц Тегеране американски посольствои цун персонали дIалацаргара. американски пропаганда яхача тайпара. Ма дарра аьлча, дукхачи шерашка хьаIоши лаьтта кризис къаьстта чIоагIа ер-гинай Нью-Йоркерча цхьан больнице керда пациент — хьалха Ирана шах хиннар кхаьчача дийнахьа денз.

Хиланза даргдоацаш хинна хIама дий из? Ахча доацаш сел кIадвиса вац шах ше волча моллагIа медицински аппаратура, моллагIа лораш шийна дарба дайта хьабеха торо йоацаш. Цунна дика дош хиннад США кхьачача Ирана хургдар. ХIаьта а ше чуийцача хьаьшаьта зуллам даьд до. ХIаьта царна а хоаш хиннад хургдар. Тегеранерча США посольствера хоамаш ухаш хиннад, нах карабита гIерт яхаш а. США президентата дIахайтад из. Цiенхаштта хьалхадоахаш хиннад Тегеране а. Вашингтоне цу хабарашка ладийтIадац.

Цiенхашттара ситуаци из ца лархIар да из? Тамаш я дале. Шах царна чIоагIа везавалар, цун гIулакха фунматIа де а уж кийча хилар да из? Из а шеко йолаш да.

Шаха дарба ду. Шах цхьан моттигера кхыча моттиге дIа-юха кхувд. Шаха метаргйолаш политически йоаккхо а еш, из лелаве моттиг лех. хIаьта вIашагIкхийттачa Штаташка хила а тарлу цу тайпара моттиг. Из деррига а цар деш да хьалха иннарх хиннахох «къахет» яхаш. Шеко йолаш да, бакъдар аьлча, цу тайпара хала гIулакх. политически ешна дIаваьннача сигаца, къахетам бахьан долаши «къаьнарча доттагIала тешаме хиларан» из мухь цар шоашта дIетIайийцад яхилга. Бокъонца из сендухьа да хьахьонхаш дараш доккхагIа бахьанаш да.

США иштта йоакхо еш нах хиларах керттера дар — Гаргарчех Юкъерчех Малхбоале чехлуш йоагIа шоай позицеши телха гIулакхаш юхаметтаоттадар. Из — мехкдаьтта лоархIамеча рынкашта бола, карара боладш латта тIаьнохан юхаметтаоттабар. Из бахьан долаш Вашингтоне, хетаргахьа, цхьабарашта кеттача тайпара, моллагIа хIама а де доагIа. Американо-ирански гIулакхашка этта кризис вIашагIъелараш тIема машина болх бе йолаялийтен мехкдаьтта доаккхача чаччахьалкхенашта Iоткъам беш бахьан лехаш бараш ба.

Тхона хетачох, Ирана духьалара йоккха кампани вIашагIйоллара чIоагIагIа цIенхашттара чурча политика бахьанаш а да долаш. Американски обозревателаша йоах — цар яхе я Iац — американски общества екъаяларя кулгалхой мела хилари да из. Вашингтонски администрацен цунна керте латтачун сий дIадоалаш латт. Хоржамаш хила юхедисар цхьа шу мара дац. Президента духьалваьнар тешаме кулгалделга вIаштIехьдоаккхаргдола саг ва. Цу хьалашка Америке политически хаоттам беш долча гIоараша, хетаргахьа лаьрхIад Ирана духьалара кампани чIоагIа яй а лургья. цунна цхьана КIай цIа бахьан долаш къовсам лоаттабе майра духьала ваьнна «Кеннеде клана» керда вихал юстара а кхоссаргва аьнна. Эдвард Кеннеди либерал ва, бакъда хIанзарча Америка политически сов Ирана духьаларча гIулакха новкъосталца аьттехьа оза гIерт, цунна тIахьех беррига американцаш.

Нагахьа санна Вашингтон бокъонца «къахетама» принципагIа лелаш хилча из «къахетам» дIабоаржабе бе-

зар цо селла чIоагIа шийх халиъа Iазаш тIаоттадаьча шахах ца а беш бокъонца кIала бeса а кхы а чIоагIагIа кIала бeса меташ а барашта юкъе. Хоза гIулакх дац НАТО гIоллара союзникаши Японин юкъе а оаш Ирана торгово-экономически блокада вIашагIйоллар санна. моллагIа къамаргашка гIолла Иран хьабe йоллар санна йолча средствашца уж чакхдаккха гIертар.

ГЮМАР ТIА ХЬАЛДЕШ ЛАТТА ЦIА

Китаи Малхбузенна — моллагIъяр санна партнер яц. Цо дIадехар дукха цу кхагIа да дIацала шийна могаргдолчул. Наьха хиналача ший боккьо оттанийта гIертачоа тара я из. Из дукхо кортта бетташ а яо ший уйлаши оамалаши маха дIакачйохка гIертачa хана. Шийца къамаьл дечарна, кхычарца гIулакхаш леладеча хана цар де дезарши хьалхадоахаш майрра рекомендацеш а тел цо-м.

Дукха бий-те капиталистически дуне тIа Пекинаца корта а болаш гIулакх къовстадаьн цунца дагабьннен бехктоххаме политикаш? Тамаш я бале. Китае йолаш йоалчарей дукхагIа я яхаш юхчача бийдала ресурсашен сбыта рынкашен Малхбузехьара цхьабола политикаш пекински лидерашта дезаргдоацар дувцаргдоацачен, ца доагIача а царна лоар тIехьа тоадергдолчен кхоачабаьб. Цу тайпарча хьалашка Японе премьер-министра Массеси Охира Пекине аь визит дийна хоалуш тIехьапкахьа юхахьежаш хиларцеи юхоалалуш хиларцеи белгалйоалаш я.

Визита атогашка хьежача дикка лоархIаме йолча пункташка диллача Токио ший оагIонтахьа яккха мегадац Пекина.

Хьалхара пункт Японе премьер-министра аьннад. Японен Китайси цхьана леладу гIулакхаш «цIаккха а тIема никъ болаш а хургдац, кхычи мехкий чотах леладеш а хургдац».

ШоллагIа пункт. Февраль бетта Пекин Вьетнама чуиккхар могадаьдац хьаьшо, цо хьехар даьд. цунна «шоллагIа урок» яла безам бараши из гIулакх машара лаькъаца дича бакъахьа да, аьнна. Токиос Вьетнама новкъостал ма ду далара аьнна хеташ хиннай Пекин. Бакъда, цунга дIахайтад из дош Японски правительства ше къоастадергдолга.

КхоалагIа пункт. Пекино дог даьхадар Японе шийна юхалург 5,5 миллиард доллар даларга. бакъда хIанзарчоа 200 миллионах кхоачам бе бийзар.

Визит йолчо хава ше мел эшйнар вIашагI а теха Массаеси Охира белгалдаьккхад Китайцара гIулакхаш лаьха уйлаш хиларцеи экономически хьаштацеи, юкъера цIенхашттара башхалонаш къаьгга кхета а ца еш, вIаштIехьдала йиш йолаш дац, аьнна. Кхыча тайпара хуле уж гIулакхаш «гIомар тIа хьалдаьча цIенна» тара хургда.

Тешшьме бакъда японски премьера дешаш практически политикапа дIахо чIоагIде дезаш хилар. ХIаьта хIаьл а Китайцара ший гIулакхаш антисоветски комбинацей гIомар тIа чIоагIде гIертараштa, тхона хетачох, бакъахьа хила шетар Японски правительства кулгалхочо яьча цу вывода уйла йича.

В. Л. КУЗНЕЦОВ.

(ТАСС).

ХОЗА ДОАЦА ГIУЛАКХ

Мичахьара хьаIоалалар укх депошка вай теркам тIаувзаш а вайта чIоагIа сагото

АПН комментареш

США, НАТО, ГРЕЦИ

Дукха ха йоацаш Брюсселе Греце къаман оборона генеральни штаба начальника инарала И. Давоса Европерча НАТО геразощарча низий лаккхехьарча керттерча командующеца американски инарала Б. Роджерсаца хиннача переговорий керттера тема шинна а оагIонна «хала» дола Греци Къилбаседатлантически тIема организацена юкъе юхачуяра дош дар. Правительствени гIозараш та гарга латташ долча «Катимерини» яхача газето деча тешалагIа, «брюссельски переговораш тупика чу яхай, хIаьта «Роджерса условеш Греце вIалла тIазца тарлургдоацаш хиларагIа уж юхайолалургья аьнна дог доахилга йолаш а дац».

Переговораш аьттув болаш ца хилар, бакъдар аьлча, НАТО дIахо а ше лаьрхIар чакхдаккха гIертаргьяц яхилга дац. НАТО доал дерий, хьалхерча арегIанна американски инаралий, ноа йоаьй дагвухача «дIаяхача дикача ханех» долча суртаца. 1953 шера США-с Афинех хьоарчаьча цук ерригa бокъонаш йолаш хиннача соглашенешe «баьццара улица» елар американски тIема гIулакхаш леладерашта Греце территоре тIа бовла. Кхьта сеть а хинна дIаэттар мехка тIема базаши объекташа, ядерни ираш а чулоацаш. 1955 шера денз 1973 шерага кхаччалца йолча хана Пентагоно дIадохийтар цу гIулакхашка йиъ миллиард совгIа доллар.

МоллагIча хIамах пайда эцар милитаристаша Грецена «кIоаргагIа» чубахари. Из торо цар хила а хилар. 1967 шера-Iаьдал бе деллача тIема хунто шерра хьайиллар наIараш Пентагонан НАТО-нни, цар ше масса а оагIорахьара хьаллоацаш хиларагIа. 1974 шера хуйта цхьа пачхьалкхе а йолаш гречески турккйи бахача Кипре цIий Iоухийташ дола довкаш хьоадьаьчи хина бокъонца гучадаьхар американо-натовски «Iаржача полковниканий» няьрча гIулакхаш. Операци натовцашта аьттув болаш хиланлар: дукха нах байна бале а, кризис хIанз а латташ яле а. Кипра Республика тешаме йолаш ... тIеми политически блоката юкъе ца яхара политикана, хIаьта полковникаш Iадала ... Греце. Кипрски трагеде низ бола антиамерикански антинатовски талгIеш хьоййир Греце, ... Караманлис керте а волаш хинна 1974 шера ... Iьадал де деллача правительство. Кипрски дош кхиа а ...

лаьттар ерригача Греце, лоьунг мохк бокъонца НАТО-на юкъера хьабалара американски базаш дIаяхара а долех хинна дерригача хьалъо дабъа лаьда антиамерикански антинатовски манифестацеш.

Цу хана Ирана хинна стратегически плацдарм дIаяларе Гаргарча Малхбоале «американски IаьдалагIа машар» оттабе вIаштIехьа ца долара бахьан долаш кхы а чIоагIагIа хувцалуш Средиземноморьен НАТО-нен дика хила геттара гаьна йолча тайпара а хувцалуш Средиземноморьера ситуаци. Цудухьа да уж хIанз Грецена — цу регионерча нийчача тIема базана — цунах цIаькха атлантически блока милитаристски машинна мел яхар деш йола оатхилг е гIерташ тIаталар. НАТО сов сихъялара бахьан цхьаькха а да. Барта за туга ... вошо партнер, хIамма юха а ца увзалуш, шийна хетераш дувца ваьккхав американо-натовски тIема политиках.

Брюсселе хиннача переговорашта редакционни статья тIа комментареш еш, «Катимерине», масала, язду: «Терхам тIеозаш да США керда ядерни ракеташ Малхбузен Европе дIанийсъяра европейцаша ю духьале йохае гIерташ американцаша хьега иъа. Греци я цу плана духьалдьянача мехкех цаI».

Грецена шийна чухь дентаре денга хьерлуш латт Малхбузен Европе ракетно - ядерни гераа керда тайпаш дIанийсдара даьнъерча Вашингтона пленашта духьалара общественноста шеррача гIоварий болам. Ший сий дола болх дIабоашбаьб «Першинг-2» яхеи тхьамаш долеи ракеташ европейски континента тIа ца ялийтар дIадехача бокъмийн организацей Ерригтречески координационни комитето. Американски планашта духьалйийнай Греце а цук доазонел арахьа а бовзаш бола дукха политически общественни деятелаш. КПГ ЦК Генеральни секретара Харилаос Флоракиса заявлени йир. Греце Компарте йиза хьаллоац керда советски предложенеш шина. Парламентерча депутатий дукхалта диллача шоллагIа моттиге латтача Ерригтречески социалистически болама парте лидера ...

Керда ракетно - ядерни гера Малхбузен Европе дIанийсде гIерташ йолча США-н дукхала латташ. гречески машар хьалхоаршаша цунна хьана дIадех кхиа Греце йолаш йола США-н НАТО-н тIема базаш дIахьар. Къолбаседатлантически блоката дерригa бухашам бокъонца тедар.

Уж решенеш рьыа хинна тIа а хIидар хьал а лаьцар халкъо массеха дийнаьха.

В. АЛЕКСЕЕВ.

(АПН).

Ирански столице дуккхача нахв дагъа а доацаш демонстрацеш ю студенташа дIалаьцача США посольства здавена хьалхашка. Манифестацей доввъошхоша американски администрацегара хьадех дIалаьякха шах юха хьавалари хIаьта США оагIонгахьара тIема интервенцеца лоаттабу кхераш дIабакхари.

АП—ТАСС телесурт.

Музаши къона таланташи

Грузе столицана юкъе а из школа. ДӀачувоаллача гуржийн арсийн меттала язъяь вывеска йоалл: «Искусства Тбилисски школа». Тамашиедар вестибюлера дӀадолалу ухказа. ДӀачувоаллача латт Аполлон Бельведерскея Афродита Книдскайн гипсах яь копеш. Моттигерча дешархоша хьаьйй уж. Уйтошна, классашка деррига пенаш а дӀалийна картинаш, сурташ, чеканкаш яда. Кизга стеллажаш хьалйизай скульптурин балхаша. Из деррига а — школе хьалхедебаьчар изделеш.

Ухх цӀагӀа керттера дар — искусство. НаӀараш тӀа табличкаш: «Скульптура класс», «ЧӀондарга класс», «Хореографе класс»... ХӀара ди тӀаьх аьнна диза да ухказа: лаьрххӀа дисциплинаш — сурт, живопись, фортепьяно, композици, классически халхар, халхъа хореографи — — цул совгӀа юкъерча школа йиза программа.

— Еррига тха йоӀгаши кӀаьнкаши, хӀаьта уж кӀезигагӀа е дукхагӀа а воашаш 1300 саг ва, — Гуржий тайп-тайпарча миӀингашкара ба, — йоах школа директора, Гуржий ССР заслуженни педагога, дукха ха йоазош йовзаш йола оперни илланчарахо хиннача Нателла Церетеле. — Уж хьалаха новкъостал ду тхона республикерча тайп-тайпарча школашкарча хьехархоша, культура двореций, пионерий цӀенош балхахоша. Сурт диллархо, музыканта, халхарца безам болаш дола бераш могадеш нисьмош ухийт тхога. Цу гӀулакхашца боккъонца хьашт дола бераш школе хьаэц оаха. Интернате дах уж.

Тбилисера искусства школа — ГуржегӀа хьалхара лр. Берий искусствашца безам хинйита вӀашагӀъелла на Іеш, художества Академе, консерваторе, хореографически училищашка дӀахо деша товм бола нах кийчбу цига.

Ухкаха деша доагӀа 7 — 10 шу даьнна бераш. ЦхьоадагӀча классера дена Іомаю сольфеджио, чоалхие йовца халхара вличиеташ, къоаламо я щеткилго а ладув тӀаргдолаш куйт шьарду. Дешар дӀадолаш.. ... классашкагӀа шера дена специализаци йолалу. Баьъда, дешархочо моллагӀа отделени йоакхе а, из хургва цхьа музыкальни инструмент лакка ховш, халхаволаш, живописа историех теорех кхеташ.

Ван БАНБУРТ,
АПН корреспондент.

Дунен халкъашта юкъера бера шу

КЪОНА ТӀЕХЬЕ КХЕЕШ

КПСС ЦК XXV съезда решенеш кхочашьеш, Нохч-ГӀалгӀай республикански музея дикка йоакхо ю бахачь наьха хьаштал кхочашдара. Оаха кагирхой теркам тӀаоз вай халкъа революцени, тӀема, къахьегама традицешца хьалхехебара, шоай социалистически Даьхе, шоаш баха моттиг царез езаллийтара.

1979 шу — Дунен халкъашта юкъера бера шу да. Цудухьа музен балхахоша къаьстта теркам тӀабоккийташ лелабу школе дахаммен цига дешаш долча берашта хетабаь бола болх. Музеле а бераш долча дӀадаха а оахаш лелабеш бола болх берашта сакъердаме хургболаш, чулоацам кӀоарга болаш бу оаха. Цу балха керттерча доакъоех оахи цаӀ лерхӀаш я «Йийллача наӀарий денош» яха мероприяти. Уж денош хӀана традици а хиина дӀаатта даьннад тха музее. Цу деношка берий вӀашагӀкхетар хул республика цӀи хезача нахаца — парте а революце а ветеранашца, граждански а Сибилахь-боккхача Даймехка тӀема а доакъошхоща, производстве хьалхалаттарашца, йоазонхоща. Цу вӀашагӀкхетарашта новкъостал ду тӀаьхувш йола тӀехье советски халкъа революционни, тӀема, къахьегама традицешна кхетам луш хьалкхее. Цу тайпарча вӀашагӀкхетарашна хийла дакъа лаьцад 20-ча шерашкарча комсомольца С. Х. Шадиева, граждански тӀема доакъошхоша А. Э. Алероева, Б. П. Магомаева, А. П. Рохлина, А. Д. Дьякова дукхача кхычар.

Цу гӀулакхаша дикка тӀо-новкъостал ду кагирхой интернационални догуйла долаш хьалкхебара. ХӀанз, школай Іаь каникулаш хьатӀаьттача хана, музей 25-ча декабре дена 10 кипарага кхаччалца хургйола «Йийллача наӀарий денош» мероприятеш кийчъеш я. Иштта, 26 декабре дӀамагӀа болча дешархошта хетаяь «Нохч-ГӀалгӀай Іалама тӀехлоархӀаме моттигаш» яхача темах йола экскурси хургья, вай республика Іаламах лаьца кино хьокхаргда. Цул совгӀа, цу дийнахьа берий вӀашагӀкхьа хургда магнитофона тӀа дӀаязъяьча тайп-тайпарча оалхазарий оазаш лалуагӀа. ХӀаьта цу дийнахьа лакхерча классашкарча дешархой вӀашагӀкхетар хургда Грозне БӀаьй дийнахьа лаьттача тӀема доакъошхочунца Г. А. Дмитриевца.

27 декабре бераш хургда Сийлахь-боккхача Даймехка тӀема хетаньча зале хьоашалгӀа даьха, ухказа царна дувцаргда вай мехкахоех, — Советски Союза Турпалех лаьца, цар ладугӀаргда цу тӀема доакъошхоща дувцачуна. Профессионально-технически училищашкарча дешархошта лаьрхӀа чакхйоаккхаргья краеведчески знаней лектори эргӀанара хоьиту. Цига хургья эрсий хьалхарча революце 75 шу дизара хетаь «1905—1907 шерашкара революци Нохч-ГӀалгӀайчее» яха лекци.

«Йийллача наӀарий» массехк ди хетадь хургда юртарча дешархошта. Цар дакъа лоацаргда Ленински комсомола 60 шу дизара сейна музее йийчъьча мероприятешка вӀашагӀкхетаргба Грозне эгара къаьнагӀа болча бахархоех цаӀ волча, граждански тӀема доакъошхочунца Л. А. Вакскманца. Цо дувцаргда дешархошта Грознех, цо дакъа лоацаш хиннача граждански тӀемах лаьца.

Каникулаш йолча деношна музее кургья «Нохч-ГӀалгӀайчен Іалама памятникаш», «Оаз йола оалхазараш», «XVI-ча бӀаьшерена XX-гӀа бӀаьшере йолалуш Россе хиина ахча», «Дешар ца ховлга дӀадаккхара йолча Ленински декрета 60 шу дадар» яха выставкаш.

Тхоай «Йийллача наӀарий денош» Нохч-ГӀалгӀайчера дукхагӀа бераш мел доагӀа дикагӀа хетаргдар тхона. Дувла тхо долча, хьаьсара бераш!

Н. ВАСИЛЬЕВА,
республикански краеведческа музея йоккхагӀйола Іилмак балхахо.

БЕЛОРУССКИ ПОЛЕСЬЕРА КЕРДА ПОСЕЛКАШ

ХӀанзлехьа белоруссни Полесье городя хьисапе берайта поселок я. хӀаьта ихь а а хьалъеш а латт, «БелНИИгипросельстрой» директора Владимир Сокыловско аьнначи бесса, хӀара поселок — 11 — 12 эзар сага лаьрхӀа агрогород.

5 — 8 километр радиус а йолаш, цхьа доазув лоархӀ цунах, центральни усадьбена 10 — 12 километр гаьна а йиниш, цунна гонахьа дӀанийсургья нах баха 6 — 7 пункт. Общественни е шоай транспортаца балха дӀаьхача наха 10 — 15 минутал дукхагӀа ха йоергьш.

Городской «ло» а бьнике хьалъьхча поселке хӀанзарча стандартах культурни гӀулакхаш де хила дац: кинотеатр, больничи центр, юкъара образовани ду а музыкальни и школаш, массажла тийон гӀулахх ду бытовой комбинат, берий бешамаш, нек ду бассейн а йолаш спорта Дворец. Техникумаш а институтий филиалаш а хила йиш я. Цу тайпара йола агрогородокаш Полесье хьахул юртара мах «тӀаувзача» исторически белгалъьнничча моттигашка. ДукхагӀа йолча хана, географически аьттув а болаш, хозача Іаламан къайкарча памятникаштен юкъе ада уж. Цу тайпара йола агломерацеш хьалъяра процесс оттаьъча планагӀа чакх а новлаш 2000 шу хьатӀакхочаш ль ярга.

«Новоселки» яха совхоз — института директора дешаш баккъеш дола тешал. Городера хьалаш дола коттеджаш юртара сибат дожина я — подвалаш, боахаме эна кладовойш, царна хьатӀаоттааш коара бешамаш, цигача дукхагӀча хане ишаш хь..ихеду. Кхьйола хӀамаш дӀаюя бешамаш поселкера ирольхай, из даьа цун гигиена а эстетика а дикагӀа хилийтар духьа. «Новоселка» юкке — юкъерта школа кхоаза вӀаштӀаралъ здани, культура Дворец, лохерча этажа тӀа швейни ателье, бытовой техника проката пункт, шоллагӀча этажа тӀа — столови, гостиница, бытовой гӀулакхаш ду комбинат.

— ХӀанзера сат Іалама юхетеӀа белам болаш ва, — йоах совхоза директора Аркадий Парахневичь. — ЛоархӀаме да сага городера вахара хьалаш хилар, хӀаьта юртарча говленашца — хьу, чиьаьрий дувилго, хилта кистера бани — цунах из цхьнина хана къастаргвар.

Поселке хьалъеш латт больничи комплекс, нек ду бассейн, стадион, совхоза болхлошта лаьрхӀа профилактори хьалъе терхӀ — из деррига а генеральни планагӀа.

Григорий КОЛОБОВ,
Юрий САПОЖКОВ,
АПН корреспондентош.

ДАЙ-НОАНОЙ БОКЪОНАШ ЛОРАЯРА

Дай-ноаной бокъонаш — доккхагӀа дола сага праз. Цар гӀо ду дай-ноаной берашцара безам совбаькхара, граждании а общественна на шинара саг а хургволаш бер хьалкхедара. Цудухьа да дай-ноаной бокъонаш масса а оагӀорахьара шерра лоамеш а хьаллоацаш а хилар. Уж хьаллоацаро форманс цаӀ ер я.

Дай-ноаной бокъонаш лоарача дувзадеина дола дешаш къестадеш суда ниіслу дикка чоелхане йола вахара ситуацеш. Цар бокъонца мах бе, нийса а бакъйола а решени е йиш яц дай-ноаной бокъо теркал ца ей, цун миІаш бокъонца кхета ца деш.

Социалистически обществе граждании дай-ноаной бокъонаш лу лачхахьалхено, царга шоай берашта боаргӀаш бола кхетам белийтара. Цунах латт обществана из эшаш хилара бахьан. Иштта из ца хилча даьштен новкъоштен цу тайпара йола бокъонаш телар цхьанкха а маІон доацаш хургдар. ЦигагӀара хьайоагӀа дай-ноаной бокъон башхало. Из бокъо лац граждании дукхьал лунна шийна вахаре эшаш дола хӀамаш хилийтара, из лу бераша уж физически духовни деІаахара мел эшаш дар хилийтара а. Цудухьа бера кхетам балара даькъерча даь е наьна доккхара ... латт ше Іодича гӀоне бера ... кхеиш дол чун дезаде вахаре а кхетам эшаре а йола бокъо. Из бокъо хьаллацарех латт берий хьашташ лорадар. РСФСР КОБС 52-ча статьях дай-ноаной бокъонаш Іалашьенш из берий хьашташа из ду хьала хуле. Дай-ноаной бокъо, хӀаьта цунго хьахиш декхараш а, даьни наьнахи хӀараьега кхочаш да, цар шоай бер цхьана хьалкхедойла а. Из да дезиля бера дуцо кхетами процесса чу доагӀаш долла цар дела дерригача гӀулакхашта шоаш хӀаравар бехкотехие ва лаила. Ше коллективни ала а цо торо хулийт напаси даси ше-ше къаьст къаьхта лечадеча гӀулакхий къаьсткъаьста мах бе. ТӀехьара а цар вахар миттча тайпарча нийсденнадале а, уж цхьана бахе а ца бахе а даьи наьнен бокъонаши декхараши цхьотарра да. Иштта ч ... даьча, каст-каста судии къестае эшаш хула дай-ноаной бокъон башхалонаш. Царна я эгара хьалха РСФСР КОБС 53-гӀа йола статья. Из йоагӀа кхеваэ лола бер кхьа вахага хилар бахьан долаш шин бер кхеле йиш йоацаш нисача дань е наьна бокъо лорадра гӀулакха. Цу тӀа а ухказа лоархӀаме дац бер леладер малав, вӀалла хӀама а ца кхаш бола хийра нах ба из кхедераш е гаргара нах ба. Даси наьаси бер юха дехача хана вӀалла а лоархӀаме дац из бер дезадах а къаьста хӀаьз шие долча нахаяа кхачара бахьан а. Цхьан хана даси наьаси раьза а доцаш кхыча наьга шоай бер дитадале а е даьнен наьнен цхьа хало тӀакхачар бахьан долаш бер цар шоаш дитадале а. Миччча тайпара шоаш цунах къаьстабале а, даьи наьнен бокъо я шоай воІ е йоІ юхаеха. Мичча тайпара из нийсденнадале а, ухказа гуш да закона лораеш йола даьи наьнен бокъо толхаьа хилар, судо цар га даккха я дезаш. Масала хьисапе дувца мегаргда ухана Соколова Павловайна сихача искаха дола гӀулакх. БархӀ шу даьнна йола Римма Соколова хало цамогаш йолча шин наьнаца цхьаьна наьна йиший Павловай дезалца ехаш хиннай. Наьнга наьа йола шин йиш елча йиІиг шийна йита гӀиертай бер а доацаш хинна Павлова. Соколова доп суде деинад, судо дах техай йоІ.

Кхетадеш да, дай-ноаной бокъо лора ца ма нита йиш йоацилга дукхьал из закона лорнеш хилар бахьан долаш хинна ца Іеш, цо даьи-наьнен бери вӀашка увзар бахьан долаш а из массеие а къоабалъеш хилар.

Найслуш да, бер дахаргдела моттиг къоастадар дехаш шин берах къоаставан за йола да е наьа хулаш а. Судо бераш хьенна хила дела дахаш яха доп дувцача хана бер дӀадехари бер лелалари барта болхаш нийслу бер хьаша хилча бахьаьа да ... гӀулакха — даьша е наьнаца. Цу шиннех цхьанеста бер дуталда аьнна решени ей хилча, судо дӀахойт шин даьнаьна декхарена цу шинех малагӀча дикагӀа кхочашдергда, бера хьалха дикагӀа хургья. Цу тайпарча решенеца судо бера хьашташ хьалаьца ца Іеш даьа-наьнах цхьаьне хьашташ а лораду цуп бер кхедара бокъо шер а йийл.

Иштта къоастадир гӀулакх дукхача шерашка ше сецаш наьйса доп 11 шу даьннача Дима Амбросимова дас. ХьалхагӀа судо оьча решенеӀа вошна а йиша а наьнаца диса дезаш дар. Судебни процесс чакхьяьнна дукха хи кйалехьа йиІиг нана йолча дӀалхар. Цхьабаькъда, кӀаьни из йолча юхавита вӀаштӀехьа даладар, из доп дувцаш юкъе мел хиннарашца мелла къахьаьгача а. Нанна магадар йоӀаца бувзам оттабе, вӀашагӀкхетацар цунна къамаьл. Цун охцало из цхьанкха хӀама а лархӀа дага йолаш ца хиларо, цун безам боацашехьа а кӀаьнк цхагӀа ше йолча дӀаяита гӀертарах хӀама кхулдоацилга цо кхета ца дира хийра воахар цунна кӀаьнк. Цудухьа дар хьалхара решени из ах шу даьнначул тӀехьагӀа Амбрасимова ден судо цӀаьна а дувца оттадар. ХӀана истеца дехар кӀаьни шоаца витар, хӀана аьтта хьалхагӀа судо из хиина решени чакхъенна тарлуш ца хилерагӀа.

Судо из решени кхоачашьярна дукхагӀа даьгъе къастош цул бер кхедара даькъерча цун даьнен наьнен юкъера дов. ДӀахо йодача хана кхуш боагӀачун дилла а е даьца, е наьнаца хила везилга кхета а дийл. Дас-наьас шоаш цӀашьнахкухьа шоашта юкъера бера кхетам балара хьакъехьара лоадам боацаш дола кхорсамаш. Амма дилла а хилац иштта. Найслуш кхо даьи наьнен геттара нийса уйлаш цхьа лоадам боаца гӀулакхаш къе а кхе ... Цхьацайолча моттигашка бера даьнен наьнен юкъера контакташ толхаю, царех цаӀ вокхо ахар тернал а ца деш бер алхха шин лоӀамо хиайта гӀортаро. Миччча бесса хила а хьаху шин бокъо дань е наьна бокъо толхаь хилара тешал дели йола ситуаци. Цунна тӀадус аллаха бер леладера оагӀонна цӀаккха а дийзуш лоана декхар.

Даьхаьнах цхьанне бокъо лорадр опекан попечительстван органашта юхкадулл КОБС-о. Дукхьал уж органаш а бера дезало кхетам балара чоалханеча процесса регулировани е нийшараш. Цар я торо оперативно а деррига теркалда а гӀулакхаш толлас педагогика правилашта из доп тар а деш. РСФСР КОБС 56-гӀча статья тӀа хьинад, даьхаьнах цхьанне опеца дар деш ца хитта воехан бокъо я къовсаме доп къоастадар дехаш доп суде дала.

Н. БУТАЕВА,
НГӀАССР юстице министерства консультант.

СРВ. Тханглонг яха керда тӀий — вьетнамски шоллагӀча пятилетка лоархӀамегӀа ярех цхьа гӀишло. Из хьалдаь даларца бӀаьшере йолалуча хана дена ше цаӀ мара доацаш хинна Ханой районе ЦӀеча хий листош вӀашагӀа хоттаж долча тӀаь тӀа гӀолла лела транспорт цӀеаиглургья. Тхвиглоне яха тӀий тилля доладаьлар массехк шу хьалха китайски специалисташа новкъостал а деш. Баьъда, Китайс цу новкъосталах политически Іотнъам бара шийна пайда эцаш практически из хьалдаь оттаьь хиташ тоттхаьай, хӀаьта дӀадахача шера шоай специалисташ юха цӀабигаб, тӀий хьал ца деш соцадаьд.

ХӀанз тӀий туллача цхьана къахьегаш ба вьетнамски балхлойи советски специалисташ. ХӀанз хьалъь йинай 14 опор хӀаьта иштта дукхха гӀонна йола объекташ а. Тханглонг яха тӀий туллилга ма дарра аьлча вьетнамо-советски доттагӀлен гӀишло хьаьвелта да.

СУРТА ТӀА: тӀий туллача.
ВИА—ТАСС сурт.

ФЕ ХИЛА

Корта бокабу малар мелча а волаш машин лалла бокъо лац водителаша пальъагӀа лолара Правилаш. Машинаш лехкаш хиннача йьа нийсай бехкагӀа 1979 шера 11 бетта 103 паьъьа-транспортни хатар хинад республика наькъашка — 22 саг ве а вувш, 198 сага човнаш а еш.

«Восход» яха мотоцикл лехкаш хиннача С. Тахаева — XIX-ча партсъезда цӀерагӀча колхоза болхлочо — менна векэ а волаш юрташта юкъерча наькъагӀа воагӀаш, хьалхавалара бокъо толха а яь, легковой автомашина тӀатехай мотоцикл. Цига чӀоагӀа лоза а ваь больнице вихьав из.

Авареш хилара бахьанашка хьежачул тӀехьагӀа ала мегаргдолаш да: 30 процентага кхаччалца йола авареш оттаьача сухьалал массагӀа водителаша машинаш лехкарах хул.

ВАЗ-2101 яха, № 47-41 йола автомашин лехкаш ваьгӀача Надтеречни юртарча Ш. Тасуева, Наурски районе кхашка дехка хий доагӀача хьарсама гарга кхаьчача хана машин сих а ль, кхы из юха къовла ца а могаш, хи чу кхессай. Водители пассажири маьрша висав, хилара векъа волаш эраваьнчав ала а мегартдолаш, лоадам боаца човнаш мара ца хулаш.

Наькъа-транспортни хатарех лоархӀаш тайпаш да: вӀашиаккхетар, тӀаьӀалтӀа кхоссар, тӀатохар.

Массаза а, эгара увзарагӀа дар да автомашинаш моттта бесса кхийтта а вӀашаккхетар. Цу хана шина а машина хьалхашкахьара доакъош дохаду массаза а ахар мо, водителаш пассажиран кеч бода бала. ХӀаьта, нагахьа санна уж шаккхе а кхерамзлен тӀехкараш доакхаш хуле, цар човхабайтац уж. ХӀаьта а ха доза, из долла хӀама эгара хьалха автомобиль сухалга хьежжа нийслуш хилар. Нагахьа санна машин сахьата 80—90 километр мара сиха йоацаш ца хуле, тӀаккха кхерамзлен тӀехкараш лоза ца вайта тарлу, ньъабакъда, нагахьа цун сухал сахьата 100 километрал тӀехъьннале, кхерамзлен тӀехкарехи мел чӀоагӀвалараха бала пайда бац водителаш пассажирашта.

ГӀонгӀа вахача Сурхотова легковой автомашинаца воатӀаш сиха лаьллай из, хьалхавалара бокъо толха а яь, грузовой автомашина тӀатехай. Из авари хиннача метте яхьа саг вийнав, шинена човнаш ий. Цу хана е водитель а е цунца лалла ваьгӀа пассажир а кхерамзлен тӀехкараш доахкаш хинкабац.

ДӀадалаьча кӀирагӀа (6 декабргара 13 декабре кхаччалца) республика наькъашка 55 авари яь. 2 саг ве а вуш, 17 сага човнаш а еш.

НГӀАССР МВД ГАИ.

ЭШАШ ДОЛА ГӀУЛАКХ

Дешархой тӀема юкхьийцарча кийчон гӀулакх дика дӀоттадаь латт Грознерча № 37 йолча шкъерча школе. «Зарница» яха ловзар дика чакхдаккхара лаьрхӀа хӀара классо вӀашагӀйолл юнармейски отряд, хьахоржа отряда командир. Отряде дешархой бекьалу стрелокаш, связисташ, разведчикаш, пожарникаш, санитараш, регулировщикаш шоаш а баьле. ХӀара специальностах йола дешархой Іомабу боккхийчар. Иштта, санитараш школерча дороІомабу, пожарникаш — Старопромысловски ВДПО пикала. Къоваьту-ировщикаш кийчу ГАИ лейтенанта Ковалева Людмила Констатиновнас.

ХӀара дешархочо бӀарччача дешара шера Іомаю шийн специальность. Ше чакхдоначаш хӀара классо дӀалу зачеташ. Ловзар чакхдаьлча къоастаю дикагӀа йола отряд. Дика доламаш даьхача отряда совгӀаташ лу, баркалаш кхайкалу. Иштта, дӀадахача дешара шера эгара дикагӀа толенаш 7 «а» класса отрядо даьхар.

Районе чакхдаьккхача ловзаре школа батальона хьалхара моттиг лаьцхар. ХӀаьта юнте чакхдаьннача «Зарница» республикански бархӀалгӀча ловзарашкна школа командо кхоьалагӀа моттиг лаьцхар.

Дешархой патриотически хьалкхебаре дика гӀо-новкъостал ду «Делала урокаш». ХӀара классе уж чакхйоах Советски Эскарен ТӀема-Форда Флотен цӀей тӀайкхоаьча деношка.

Школе болх беш я «Поиск» яха штаб. Дешархой бохча хьоашалгӀа баьхка хиннай цӀи хеза йола разведчица Абълова Ксения, отставкера шарал-майор Попков къаьбараш. Иштта октябрь бетта школе хьалр отставкера шарал лейтенант, Советски Союза Турпал Васильченко.

М. ГАДАЕВ,
хьехархо.

ШоллагӀча моттиге

Городе Гомеле чакхъьлар волейболах хьалхарча лигерча командай мехка чемпионата шоллагӀа тур.

Ташкентерча «Динамо» счет 3:2 йолаш эшайр вай команда. Иштта счет 3:0 йолаш эшайр «Автомобилист» Минскерча «Моторо» а. ХӀаьта Кишиневерча волейболисташца ловзаш счет 3:0 йолаш котбаьлар Нохч-ГӀалгӀайчера спортсменаш. Иштта счет 3:0 йолаш котъьлар «Автомобилист» Шевченкорча «Каспей» а.

Ухх туре 14 очко а яьккха тхалхара моттиг Минскерча «Моторо» яьккхар, хӀаьта 13 очко йола «Автомобилист» шоллагӀча моттиге дӀанийсъелар.

Б. ВАГАПОВ.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

ГРОЗНЕНСКИ АЭРОПОРТО КЕРДА РЕЙСАШ ХЬАЕЛЛ

1980 шера 1 январе Грозненски аэропорто хьаелл ТУ-134 яхача самолета керда рейсаш — **МИНЕРАЛЬНИ ВОДЫ, ЛЬВОВ, КИШИНЕВ.**

ТУ-154 яхача самолетаца тӀера Іовосса да везаш ваха йиш я городашка: **МОСКВЕ, ДУШАНБЕ, КИЕВЕ.**

Ца кхетар хатта йиш я ухх адресагӀа: Грозный, аэрофлота агентство, ул. Полежаева, 32, телефон 2-75-46.

Аэрофлота кассаш: гор. Назрань — автостанце, гор. Малгобеке — автостанце, Орджоникидзевская станице — гостинице, Наурская станице — аэропорте, Надтеречни станице — аэропорте, гор. Гудермесе — машинаькъа кассе, трансагентстве, Грозный, Ленина улица, 100, тел. 3-63-87.

ТЕЛЕВИДЕНИ

19 ДЕКАБРЬ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.40 — Іуйранара гимнастика.
9.05 — «Къоработий кхоллам».
9.35 — «Мальха чим». Дукха серей йола художественни фильм. Хьалхара фильм.
10.55 — М. Ревель. «Фа маморе яха квартет». ДӀаьвех Вильямсы квартета. Чакхдаьча — кердадараш.
14.30 — Кердадараш.
14.50 — Баку яхана VIII Берригсоюзни телевизиони фильмий кинофестиваль. Фестивале хьалхара приз яьккха телевизиони документальни фильм «Курамат» (Баку).
15.20 — «Телестадион».
15.50 — «Кхехочча». Телевизионни журнал.
16.20 — Нохчой школа.
16.50 — «Орленок» яхача телестуде концерт. Социалистически Къахьегама Турпала, РСФСР заслуженни хьехархочунга З. Г. Семеновайца вӀашагӀкхетар.
17.35 — РСФСР пачхьалкхаьа духовой оркестра концерт.
18.00 — «Іинман вахара».
18.30 — «ХӀара сурта тӀа — малв».
18.45 — «Тхоа дунен тӀа».
19.00 — «Мух бохандер чалхе» яхача документальни фильма премьера. Маарсной телеэкономически ...
19.50 — «ЦТ экране эгара хьалха» Дукха серей йола художественни фильм «Мальха чим». ШоллагӀа фильм. «Мальхи лаьттени».
21.00 — «Ха».
21.35 — «Известия» яхача газета приз яьккхара хоккейх ловзара дунен халкъашта юкъера турнир. СССР-ен Финляндин сборни командаш. Ленина цӀерагӀча Централни стадиона спорта Дворецера ен йола трансляци. Перерывах — «Тахан дунен тӀа» яха информационни выпуск.

II ПРОГРАММА

8.00 — Перезачай программа.
8.10 — Шахматни школа.
8.40 — Физика. 8-гӀа класс. Іедама низ.
9.05 — «Ша, лов, спорт». Іилман-популярни фильм.
9.35 — «Эгара дикагӀа йола болх». ШоллагӀа передача.
10.10 — Французски мотт. Дешара шоллагӀа шу.
10.40 — Обществоведени. 10-гӀа класс. Социалистически планирование. Социальни а экономически а дегӀадахара планаш оттар.
11.10 — ПТУ дешархоштен подготовительни отделени дешна берашта. Эрсий мотт. Морфологи.
12.10 — Студенташта-заочникашта. Лакхера математика. 1 курс.
13.25 — Философи. Материалистически диалектика керттера законашта категориешта ХьалхагӀа передача.
14.45 — Экран-лора.
15.05 — «Тамашийча пола хьайбий дуне». Іилман-популярни фильм.
16.30 — Декабристех доглла дувцараш. И. Пущин.
17.35 — Художественни мастерство. Мурзабекова Натальяна Камилья.
18.05 — «Нохч-ГӀалгӀайчу гӀоллаь».
18.25 — Дунен халкъашта юкъера обозрени (нохчий меттала).
18.40 — Киножурнал.
19.00 — Искусствай дунен тӀа Нохч-ГӀалгӀай АССР-а халкъа артиста М. Дадашмирзаева творчески портрет (нохчий меттала).
19.30 — «Бийса даькъала кийла шун, бераш».
19.40 — «Сога хаьаниа» (нохчий меттала).
20.10 — «Хоамаши рекламеш».
20.15 — Дунен халкъашта юкъера панорама.
21.00 — «Искусства эгара къаьнагӀа йола памятникаш».
21.30 — «Туршоу» яха телевизионни документальни фильм.
21.50 — «Сийна сигалле». Художественни фильм.

19 ДЕКАБРЬ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.40 — Іуйранара гимнастика.
9.05 — Стихаш — берашта.
9.35 — «Мальха чим». Дукха серей йола художественни фильм. ШоллагӀа фильм. «Мальхи лаьттени».
10.40 — Централни телевидени Берригсоюзни радион эрсий халкъа инструментий Академически оркестра концерт. Чакхдаьлча «Кердадараш».
14.30 — Кердадараш.
14.50 — Деррига дунен халкъий берий шера лаьрхӀа йола документальни фильмай программа.
15.20 — «Известия» яхача газета приз яьккхара хоккейх ловзара дунен халкъашта юкъера турнир. Лоаз Чехословакин Швецин сборни командаш. Ленина цӀерагӀча Централни стадиона спорта Дворецера еш йола трансляци.
17.45 — Эрсий мотт.
18.15 — «Отзовитесь, горнисты!».
18.45 — «Тахан дунен тӀа».
19.00 — «Известия» яхача газета приз яьккхара хоккейх ловзара дунен халкъашта юкъера турнир. Лоаз СССР-ен Канадин сборни командаш. Ленина цӀерагӀча Централни стадиона спорта Дворецера еш йола трансляци.
21.00 — «Ха».
21.35 — А. В. Александрова цӀерах йолча Советски Эскара иллеш доаккхаш йола Краснознаменни академически ансамбла концерт. Перерывах — «Тахан дунен тӀа» яха информационни программа.

II ПРОГРАММА

8.00 — Перезачай программа.
8.10 — Іинман вахар.
8.40 — Музыка. 3-гӀа класс. М. И. Глинкай кхоллам.
9.10 — «Эгара дикагӀа йола болх». 4-гӀа передача.
10.10 — Немцой мотт.
10.40 — «Садаькъаш дикадер». Тележурнал.
11.25 — ПТУ дешархошта. Вай замандара Лещинкиа.
11.55 — Студенташта-заочникашта. Хими 1 курс. Окислительно-восстановительни реакцеш.
13.10 — Политически экономи. Империализма исторически моттиг.
14.00 — Подготовительни отделенешкарча ладугӀархошта. Физика.
14.30 — К. Симонов. «Эрсий наха».
16.15 — Экран — хьехархочунна. История. 8-гӀа класс. США хинна граждански тӀом.
16.40 — Физика. 7-гӀа класс. Атом йовзара йола экспериментальни тоьшалаш.
17.05 — Зоологи. 7 класс.
17.35 — Фильм.
17.40 — «Юртабоахамой тахана гӀулакхаш». Юртбоахама обозрени.
17.55 — Киножурнал.
18.05 — «Нохч-ГӀалгӀайче гӀоллаьа».
18.25 — Выборашта наькъаолахаш. «ХӀаранга кхочаш». Старопромысловски районно КПСС секретара Л. Недельниковой выступлени.
18.55 — Телевизионни фильм.
19.05 — Бос йола телевидени. Лермонтова цӀерагӀа йолча театра спектакль. Чакхдаьлча — «Бийса даькъала хийла шун, бераш».
21.00 — П. И. Чайковский. Симфони оркестран лаьрхӀа дола концерт.
21.40 — «Шоашьтаьхьей цхьоалагӀча шера хинна Іамаш». Художественни фильм.

РАДИО

18 ДЕКАБРЬ

6.40 — Юртара Іуйре (эрсий меттала).
7.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.
7.25 — «Сердало» газета обзор.
7.30 — АргӀанарча политдента (эрсий меттала).
8.15 — Перезачай программа (эрсий меттала).
8.20 — Перезачай программа (гӀалгӀай меттала).
8.25 — Хоамаш.
8.35 — Ашараш (гӀалгӀай меттала).
8.45 — Боккхийчарна берех. Граждании кхевар (эрсий меттала).
9.15 — Хьаьха ба коммунисташ (нохчий меттала).
9.30 — «Вай къона замехо» (гӀалгӀай меттала).
14.00 — Перезачай программа. Хасттамах бола хоам (эрсий меттала).
16.01 — Советски избирательни система — дунена эгара демократически я. Беседа (нохчий меттала).
16.15 — ЦК КПСС ноябрьски (1979 ш.) Пленума решенеш — вахаре. Балхара минота мах (нохчий меттала).
16.30 — Социалистически соревновани хьалха латтачарна (нохчий меттала).
19.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гӀалгӀай меттала).

Хоттам

Тахан республикин Грознерча моркаш а йолаш. Іуйрийна кӀезиг-дукха йозчан а йолаш, дохк а доалаш, ша билла а йолаш, малхбоалехьара секунде 0—5 метр чӀоагӀа мух а хьекхаш хилен фегара температура республике —3 —2. Грозне 0 гарита градус йолаш хилен тарлу.

Кхоана моркаш а йолаш, йоачан а йоалаш, цхьайолча моттигашка дохк а доаллаш, малхбоалехьара секунде 3—7 метр чӀоагӀа мух а хьекхаш хилен фегара температура бийсана —2 —7, дийнахьа —1 +4 градус йолаш хилен тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске ул. 92. Телефонаш: редактора — 9-24-08; редактора заместителя — 9-24-03; бехктоккхама секретара — 9-24-00; отделаш: партийни вахара — 9-24-04; промышленностен транспортен — 9-24-01; юрта боахама — 9-24-06; культура — 9-24-05; письмой — 9-24-07; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора 9-24-08; заместителя редактора — 9-24-03; ответственного секретаря — 9-24-00; отделов: партийной жизни — 9-24-04; промышленности и транспорта — 9-24-01; сельского хозяйства — 9-24-06; культуры — 9-24-05; писем — 9-24-07; корректорской — 2-89-88.

Газет арадувл шинарей, ереи, шоаттей деношка

ОФ05373. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 7132.